

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Aféra Watergate a její vliv na zahraniční politiku USA

Martina Veselá

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

Aféra Watergate a její vliv na zahraniční politiku USA

Martina Veselá

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Boček, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, červenec 2020

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce Mgr. Martinu Bočkovi, Ph.D. za velmi vstřícný přístup, odborné vedení, podnětné rady a připomínky, které mi poskytl během jejího zpracování.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Aféra Watergate.....	6
2.1	Vloupání do sídla Demokratické strany	8
2.2	Cesta k impeachmentu.....	11
2.3	Veřejné mínění	15
3	Vliv aféry Watergate na zahraniční politiku USA	19
3.1	Proměna vztahu USA a SSSR v důsledku aféry Watergate.....	22
3.2	Watergate a druhá válka v Indočíně	26
3.3	Americké působení na Blízkém východě v roce 1973	30
3.4	Watergate a převrat v Chile 1973	34
3.5	Americká politika vůči Kubě v kontextu aféry Watergate.....	37
3.6	Americko-čínské vztahy ve stínu Watergate	40
3.7	Vliv aféry Watergate na administrativu Brandta a Schmidta.....	43
3.8	Vztah USA a Velké Británie v kontextu aféry Watergate.....	46
3.9	Vliv aféry Watergate na americko-francouzské vztahy	49
4	Odkaz aféry Watergate	53
4.1	Administrativa Geralda Forda	56
4.2	Administrativa Jimmyho Cartera	59
4.3	Prezidentství Ronalda Reagana	63
5	Závěr	67
6	Bibliografie	71
6.1	Nevydané prameny	71
6.2	Vydané prameny.....	71
6.3	Literatura	72
6.4	Internetové zdroje	81
7	Resumé.....	87

1 Úvod

Cílem diplomové práce je analýza vlivu aféry Watergate na zahraniční politiku USA v 70. a 80. letech 20. století. Aféra Watergate, jenž je spjata s vládou prezidenta Richarda Nixona byla největší vnitropolitickou událostí ve Spojených státech během studenovělečného období. Autorka v práci zkoumá nejen okolnosti samotné aféry Watergate, ale především do jaké míry se vlivem této události proměnily vztahy s ostatními zeměmi na mezinárodním poli. V tomto kontextu je největší pozornost věnována zemím, které byly pro zájmy americké zahraniční politiky v tomto období nejdůležitější. Jedná se o oblasti spadající do Evropy, Asie, Jižní Ameriky ale také o státy třetího světa. Práce je členěna na tři části, přičemž je zohledněno geografické hledisko.

První kapitola popisuje příčiny, průběh a důsledky aféry Watergate na americkou domácí politickou scénu, přičemž odhaluje důležitá fakta spojená s vyšetřováním. Zvláštní pozornost je věnována okolnostem rezignace prezidenta Nixona. Autorka se rovněž zabývá vlivem aféry Watergate na americké veřejné mínění. Druhá kapitola se následně soustředí na hlavní téma práce, jímž je dopad skandálu na americkou zahraniční politiku. Cílem je analyzovat do jaké míry byla ovlivněna schopnost Spojených států obstát v důležitých zahraničně-politických konfrontacích, a také jak se USA dokázaly vypořádat s negativními důsledky, jež aféra vrhala na postavení americké exekutivy. Prvotně se autorka v užším kontextu zabývá vývojem vztahů s jednotlivými zeměmi, přičemž nastiňuje základní cíle americké zahraniční politiky vůči těmto zemím. Dále zkoumá, jak jednotlivé státy mezinárodní scény reagovaly na průběh událostí spojených s aférou Watergate a v neposlední řadě autorka v této části práce odpovídá na otázku, do jaké míry ovlivnil skandál vnímání americké pozice ve světě ze strany představitelů zahraničních států. Autorka zde také analyzuje vliv aféry na zpomalení procesu détente, přičemž se rovněž zabývá celkovým vývojem této politiky v souvislosti s Watergate, a to především ve vztahu se Sovětským svazem. Poslední kapitola se věnuje samotnému odkazu aféry Watergate, přičemž autorka se zde soustředí na popis zahraničně-

politických událostí postwatergateských Spojených států amerických. Také zkoumá, jestli se prezidentům, kteří nastoupili do úřadu po Nixonovi, podařilo odvrátit důsledky skandálu a ve spojitosti s tím klade důraz zvláště na vývoj v oblasti lidských práv. Kromě toho se zde zmiňuje o významných trendech, jež vyšly najevo v souvislosti s aférou Watergate.

Podklad pro zpracování diplomové práce tvoří česká a zahraniční literatura. Autorka čerpá z vydaných a nevydaných pramenů, je však nutné zmínit, že pro téma týkající se primárně aféry Watergate nebyl v českém archivním prostředí nalezen žádný záznam. V rámci archivního výzkumu čerpá autorka z pramenů, jenž se týkají zahraniční politiky USA, avšak pouze v době prvního funkčního období prezidenta Nixona. Dobové vymezení těchto dokumentů je důsledkem toho omezeno pouze na éru před aférou Watergate. Vychází například z Nixonovy politické zprávy Kongresu z roku 1970, v němž se zabývá situací v Indočíně nebo taktéž ze záznamu prezidentova projevu v Kongresu z roku 1971, ve kterém se speciálně věnuje americko-čínským vztahům. Autorka čerpala také z vydaných pramenů zahrnujících například zprávu *Intelligence Agencies Under Fire for Watergate Role* vydanou americkou zpravodajskou službou CIA, jenž hovoří o její roli v rámci skandálu Watergate, ale také o jejích dalších aktivitách na vnitropolitické scéně i v zahraničí. Dalším podnětným vydaným pramenem byly *Public Papers of the Presidents of the United States* vydané Bílým domem, jenž obsahovaly například projevy prezidentů, zprávy či veřejná prohlášení, přičemž autorka se orientuje na dokumenty týkající se především prezidentů Richarda Nixona a Geralda Forda. Záznamy z prezidentských projevů, spisy a další dokumenty vztahujících se nejen k zahraniční politice přináší také biografie *Richard Nixon. Speeches, Writings, Documents* z roku 2008 od Richarda Nixona, jejímž editorem byl americký historik a novinář Rick Perlstein.

V první kapitole vychází autorka především z monografie od českého autora Václava Borovičky s názvem *Watergate*. Autor se v ní detailně zabývá okolnostmi vloupání do komplexu Watergate, také přibližuje samotné

protagonisty případu a pátrá po důkazech spojených s vyšetřováním. Nakonec se věnuje problematice impeachmentu. Další velice podnětná monografie týkající se aféry Watergate pochází od amerického reportéra Louise Lieboviche a nese název *Richard Nixon. Watergate and the Press. A Historical Retrospective*. Publikace taktéž odhaluje motivy vedoucí k červnovému vloupání do sídla demokratické strany a podává ucelený náhled do mnoha oblastí prezidentova života. Stejně jako u předchozího autora, ani Liebovich neopomíná poukázat na neblahé aspekty aféry Watergate v rámci procesu vyšetřování. Kromě toho více zaměřuje svoji pozornost na složitý systém odposlouchávacího zařízení. Poslední neméně důležitý titul představuje kniha *Richard Nixon. Arogance moci* od britského autora Anthonyho Summerse. V této poměrně rozsáhlé monografii Summers velmi poutavě mapuje životní dráhu amerického prezidenta, přičemž hovoří například o jeho počátcích v politice, o cestě do prezidentského křesla, ale také o jeho manželce Pat Nixonové. Kromě aféry Watergate se zde autor zabývá také zásadními problémy americké vnitropolitické scény, jež zahrnovaly mimo jiné korupční kauzy, dále se autor věnuje rovněž prezidentským volbám a také zkoumá například vztah prezidenta a americké zpravodajské služby CIA.

Pro druhou kapitulu práce lze za zcela nejpřínosnější zdroj považovat vydaný pramen *Bouřlivé roky* od bývalého amerického ministra zahraničí Henryho Kissingera. Jedná se o Kissingerovy osobní paměti, jelikož velmi detailně popisuje jednak své vztahy s prezidentem Nixonem, jenž byly někdy opravdu bouřlivé, dále se plně zaobírá nejdůležitějšími zahraničními událostmi, a to především v rozmezí let 1972–1974, a také se jedná o jednu z mála knih, která nejvíce hovoří o důsledcích aféry Watergate nejen na oblast vnitřní politiky a veřejného mínění, ale především zkoumá její odraz v mezinárodním měřítku. Kniha je zajímavá také v tom ohledu, že autor často zachází do podrobností, což čtenáři umožňuje velice autentický náhled do mnoha politických situací, například pro získání představy o setkáních mezi vlivnými zahraničními osobnostmi. Další monografií, jenž se zabývá nejen zahraniční politikou Spojených států je kniha amerického historika Johna Gaddise s názvem *Studentá*

válka. Tato kniha zkoumá důležité zahraničně-politické konfrontace, války a soupeření velmocí o moc během studenovělečného období. Monografie se také, leč ne úplně dopodrobna, zabývá vlivem aféry Watergate na americkou zahraniční politiku. Autor také nastiňuje vztah mezi prezidentem a Kongresem a jeho proměnu během skandálu. Kniha se mimo jiné zabývá i vývojem americko-sovětských vztahů a procesem détente. Další, rovněž přínosnou monografií v rámci zkoumání postavení Spojených států vůči ostatním státům, byla monografie britské novinářky Bridget Kendall, nazvaná *Studená válka. Nový pohled na konflikt mezi Západem a Východem*. Autorka mapuje nejdůležitější události, jež se odehrály v kontextu soupeření největších studenovělečných velmocí, především USA a SSSR. Monografii doplnila o svědecké výpovědi aktérů jednotlivých událostí, což knize rozhodně přidává na zajímavosti. Pro autorku této diplomové práce byla nejdůležitější kapitola týkající se komunistického převratu v Chile, dále války ve Vietnamu a vývoje německé Ostpolitik. Co se týče zahraničních zdrojů, tak tím nejvýznamnějším byl článek *Foreign Policy under a Paralyzed Presidency* z roku 1974 od amerického novináře Chalmerse Robertse. Tento článek se přímo zabývá dopady aféry Watergate na americkou zahraniční politiku, přičemž zkoumá, do jaké míry skandál poškodil schopnost Spojených států jednat a v této souvislosti zkoumá taktéž jejich chování na mezinárodní scéně. Autor hovoří o vnímání oslabeného prezidenta ze strany sovětského politbyra, o Nixonových cestách po Evropě, dále se zabývá blízkovýchodní krizí a s tím spojenými ekonomickými problémy, pokusy o normalizaci americko-čínských vztahů a také americkou politikou vůči Kubě. Autor článku však také znovu nahlíží do pozadí zhoršení postoje Kongresu vůči prezidentovi. Procesu evropské integrace se pak věnuje kniha českého historika Petra Luňáka *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, která zkoumá postoje západoevropských států vůči USA. Pro autorku této diplomové práce byla monografie přínosem v rámci zkoumání proměny americko-britských vztahů, také vztahů s Francií a se Západním Německem.

Monografie amerického historika Stephena Graubarda s názvem *Prezidenti. Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W Bushovi* se nese jako červená nit v podstatě celou poslední částí této diplomové práce. Autor v ní velice nestranně mapuje osobní a politické životy amerických prezidentů od druhé poloviny 19. století až do počátku 21. století. Zahraniční politikou Spojených států se zabývá také monografie amerického politologa Thomase Pattersona *Restless Giant. The United States from Watergate to Bush vs. Gore*. Publikace sleduje funkční období prezidentů Geralda Forda, Jimmyho Cartera a dalších až do období vlády George Bushe. Autor se zde navrácí také do období rezignace prezidenta Nixona v důsledku Aféry Watergate, přičemž nahlíží do nejisté budoucnosti Spojených států. Poslední monografií, o které se zmíním je publikace Jona Ropera s názvem *The American Presidents. Heroic Leadership from Kennedy to Clinton*. Autor zde mimo jiné sleduje morální dopady války ve Vietnamu a aféry Watergate na pozici Spojených států doma i ve světě, dále se například věnuje okolnostem udělení milosti prezidentovi Nixonovy v důsledku aféry Watergate.

2 Aféra Watergate

Události 60. a 70. let zasáhly domácí i zahraniční politiku Spojených států. V 60. letech se v USA odehrávaly občansko-právní nepokoje, a kromě toho se Spojené státy začaly angažovat v druhém vietnamském konfliktu. 70. léta pak byla spjata s aférou Watergate a ekonomickou krizí, jež vzešla především z obnoveného arabsko-izraelského konfliktu v roce 1973. Tyto problémy, a především skandál Watergate, způsobily značné otřesy americké národní psychiky.¹

V roce 1969 nastoupil do prezidentského úřadu Richard Milhous Nixon.² Během svých dvou funkčních období se mu podařilo dosáhnout značných úspěchů v zahraniční politice, mezi které patřilo například ukončení bojů ve Vietnamu nebo zlepšení vztahů se SSSR a Čínou v rámci politiky détente.³ Ačkoliv jeho snahy navázat dialog s Čínou a dosáhnoutí dohod týkající se jaderného zbrojení se SSSR v konečném důsledku nevedly k ukončení studené války, ale vedly alespoň k posílení USA.⁴ Jedním z nejdůležitějších cílů jeho vlády však primárně zůstávalo vyřešení konfliktu ve Vietnamu. Porážka komunistických sil byla hlavním precedentem jeho politiky. Ačkoliv se mu podařilo dlouhou a finančně nákladnou válku v Indočíně ukončit, jeho prezidentské období skončilo nakonec katastrofou.⁵

Richard Nixon musel nakonec v kontextu studené války, a především aféry Watergate, obětovat mnohem více než jeho prezidenští předchůdci.⁶ Dohrnaly ho totiž okolnosti spojené s vloupáním do sídla Demokratické strany ve

¹ MUZAS, K., *Jimmy Carter, Ronald Reagan and the End (or Consummation?) of Détente*. In: FEAVAR, P., *Strategic Retrenchment and Renewal in the American Experience*, Pensylvánie 2014, s. 165.

² *Richard M. Nixon*. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-05-18].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/richard-m-nixon/>.

³ Jako politika détente je označováno uvolňování napětí v 60. a 70. letech 20. století, které je spjata především se zlepšením vztahů mezi USA a Sovětským svazem. Uvolňování dosáhlo vrcholu při uzavření dohod o omezení nukleárních zbraní, jako byl Závěrečný akt Helsinské konference (Konference o spolupráci a bezpečnosti v Evropě, KBSE). Toto období ukončila sovětská invaze do Afghánistánu a protisovětský postoj Ronalda Reagana; BÉDOYÈRE, G. de la, BROWN, A., CHESHIRE, G. a kol., *Světové dějiny v kostce*, Čestlice 2005, s. 46.

⁴ WICKER, T., *Richard M. Nixon 1969–1974*. In: *Presidential Studies Quarterly* 26, 1996, 1, s. 256.

⁵ *Richard Nixon (1913–1994)*. In: Biography [online], [cit. 2020-06-30].

Dostupné z: <https://www.biography.com/us-president/richard-nixon>.

⁶ WICKER, s. 256.

Watergate, jenž se odehrály v červnu roku 1972, a díky kterým musel o dva roky později rezignovat na prezidentský úřad.⁷ Richard Nixon se nesmazatelně zapsal do historie jako prezident spojený s kauzou Watergate a ziskem prezidentského prvenství v nucené rezignaci. Nixonovo prezidentství polarizovalo názory americké veřejnosti. Na jedné straně vyvolaly události spjaté s aférou Watergate značné domněnky hovořící o jeho nejčernějších pohnutkách vůči národu a na straně druhé se veřejnosti zrcadlil jako muž, který se stal pouze obětí politického komplotu jeho odpůrců.⁸ Po aféře Watergate odešel zkompromitovaný prezident do důchodu a nějakou dobu se neukazoval na veřejnosti.⁹

Prezidentova ostuda spojená s aférou Watergate a jeho neustálé popírání viny vedlo po roce 1974 k hluboké touze ospravedlnit svoji politickou kariéru. Nixonova posedlost touhou zbavit se závěje aféry Watergate ho přiměla sepsat v období 20 let od jeho rezignace značné množství knih, jejichž prostřednictvím si chtěl napravit svoji pověst.¹⁰ V důsledku toho začal také aktivně vystupovat v médiích, jimiž předtím tak opovrhoval. Jeho příliš morální vystupování v televizi a rozhlasu v roce 1977 však nakonec přineslo kýžené ovoce a bývalý prezident alespoň částečně napravit svoji pošramocenou pověst.¹¹

⁷ *Richard M. Nixon*. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-05-18].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/richard-m-nixon/>.

⁸ WICKER, s. 257.

⁹ *Richard Nixon (1913–1994)*. In: Biography [online], [cit. 2020-06-30].

Dostupné z: <https://www.biography.com/us-president/richard-nixon>.

¹⁰ HOLMES, D. L., *The Faiths of the Postwar President. From Truman to Obama*, Georgia 2012, s. 118.

¹¹ *Richard Nixon (1913–1994)*. In: Biography [online], [cit. 2020-06-30].

Dostupné z: <https://www.biography.com/us-president/richard-nixon>.

2.1 Vloupání do sídla Demokratické strany

V noci ze 16. na 17. června 1972 došlo k vloupání do sídla Demokratické strany, sídlící v hotelovém komplexu Watergate v ulici Virginia, Avenue ve Washingtonu.¹² Budovy Watergate byly v té době považovány za sídlo vládnoucí elity. Bydlelo zde několik významných hodnostářů z Nixonovy administrativy, například i bývalý ministr spravedlnosti a tehdejší ředitel Výboru pro znovuzvolení prezidenta¹³ (*dále jen CREEP*) John N. Mitchell, jenž byl do aféry rovněž nepřímo zapleten.¹⁴ Osudnou noc, mělo pět lupičů James McCord, Frank Sturgis, Eugenio Martinez, Bernard Barker a Virgilio Gonzalez,¹⁵ nainstalovat odposlouchávací zařízení v kancelářích konkurenční strany, a kromě toho také prohledat a vyfotografovat důležité spisy.¹⁶ Celou akci sledoval z balkonu protějšího motelu šestý muž, Alfred C. Baldwin,¹⁷ který své pobočníky kryl a během incidentu se domlouval po telefonu s Everettem Howardem Huntem,¹⁸ jenž celé operaci velel. Huntova spojitost s nejvyššími politickými kruhy se projevila již dříve, když působil jako poradce prezidentova tajemníka Charlese Colsona.¹⁹ Společně s ním vedl vloupání další důležitý člen CREEP, finanční poradce G. Gordon Liddy. Oba kontrolovali počínání svých svěřenců z velitelského stanoviště v hotelu Watergate.²⁰ Akce skončila neúspěchem, protože vetřelci, kteří zde vystupovali pod falešnými jmény, byli přistiženi při činu. Bezprostředně po zatčení lupičů jednotkou místní policie, se na místě činu

¹² BOROVIČKA, V. P., *Watergate*, Praha 1976, s. 13–14.

¹³ Jednalo se o organizaci s názvem *Committee for the Reelection of the President*, která byla pod přímým vlivem a dozorem Bílého domu. V čele organizace byli poradci prezidenta Nixona. Organizace se nechvalně proslavila řadou nečestných a protizákonných akcí, které měly zajistit opětovné zvolení prezidenta Nixona ve volbách v roce 1972; BOROVIČKA, s. 39.

¹⁴ BERNSTEIN, C., WOODWARD, B., *Všichni prezidentovi muži*, Praha 2002, s. 13–14.

¹⁵ BOROVIČKA, s. 17–18.

¹⁶ FULSOM, D., *Nixonova temná tajemství. Intriky v Bílém domě*, Praha 2012, s. 157.

¹⁷ Alfred C. Baldwin byl bývalý agent FBI, který stál v čele bezpečnostního výboru CREEP; BOROVIČKA, s. 9.

¹⁸ Howard E. Hunt byl jedním z poradců prezidenta Nixona, bývalý tajný agent a zaměstnanec CIA; BOROVIČKA, s. 10.

¹⁹ Tamtéž, s. 15.

²⁰ FULSOM, s. 126.

našlo odposlouchávací zařízení.²¹ Zloději měli při svém zadržení u sebe bankovky v celkové hodnotě 2300 dolarů.²² Později se ukázalo, že tyto peníze pocházely z nelegálních tajných zdrojů.²³

Prezident Nixon, v době vniknutí do Watergate, nepobýval v USA. Byl na návštěvě svého přítele na Bahamách, kam ho doprovázel jeho blízký společník Bebe Rebozo, jenž měl kontakty s mafií a o vloupání do Watergate věděl. Když se prezident o nepovedené akci dozvěděl, byl značně rozrušen. Ihned po svém návratu do Bílého domu pronesl první veřejné prohlášení, v němž se od skandálu distancoval.²⁴ Jakmile vyšly informace o vloupání do vládního komplexu najevo, došlo v Bílém domě k masivnímu zametání stop.²⁵ Ačkoliv bylo zakrytí skandálu Watergate velmi složité, podařilo se v tomto ohledu dosáhnout jistého posunu. Oproti předchozím politickým skandálům, se aféru podařilo zprvu celkem úspěšně tajit, zatímco v minulosti byly nezákonné činnosti prováděny spíše otevřeně.²⁶

Červnové vloupání do Watergate bylo druhou ze série akcí. První se uskutečnila již 28. května 1972. Tehdy se pěti kubánským lupičům znovu pod vedením Howarda E. Hunta a Gordona Liddyho, podařilo vyfotit dokumenty ležící na psacím stole předsedy Demokratické strany Lawrence F. O'Briena.²⁷ Organizace CREEP chtěla tímto krokem zdiskreditovat prezidentského protikandidáta senátora George McGoverna. Cílem bylo vypátrat napojení demokratů na Castrovu Kubu.²⁸ Žádné kompromitující materiály se však nepodařilo najít, ale Huntovi Kubánci alespoň nainstalovali odposlouchávací zařízení do dvou telefonů. Jeden se nacházel v kanceláři předsedy sdružení předsedů Demokratické strany v jednotlivých státech Unie Spencera Olivera a

²¹ BOROVIČKA, s. 16–17.

²² BERNSTEIN, WOODWARD, s. 17.

²³ FULSOM, s. 153.

²⁴ Tamtéž, s. 127–128.

²⁵ BOROVIČKA, s. 45.

²⁶ SIMON, D. R., *Watergate and the Nixon Presidency. A Comparative Ideological Analysis*. In: FRIEDMAN, L., LEVANTROSSER, W. F. (eds.), *Watergate and Afterward: The Legacy of Richard M. Nixon*, Connecticut 1992, s. 6.

²⁷ SUMMERS, A., *Richard Nixon. Arogance moci*, Praha 2003, s. 478.

²⁸ BOROVIČKA, s. 26.

druhý odposlech byl umístěn do telefonu O'Brienovy sekretářky.²⁹ Rozhovory měly být následně zpracovány organizací CREEP, přičemž se mělo zjistit, jestli neobsahují pasáže, jež by mohly být použity proti demokratické straně.³⁰ V rozhovorech nebylo zaznamenáno nic důležitého, a navíc příjem z vysílaček byl velmi nekvalitní.³¹ Skupina kubánských proticastrovských emigrantů měla akci zopakovat v půlce června téhož roku.³² Ústředí Demokratické strany v čele s Lawrenceem O'Brienem bylo vloupáním naprosto znechuceno.³³ Samotný předseda strany se k incidentu se vyjádřil slovy: „*Toto vloupání vyvolává ty nejtemnější pochybnosti o čistotě našeho politického systému, s nimiž jsem se setkal za celé čtvrtstoletí svého působení v politice.*“³⁴

Při pátrání po okolnostech, které vedly k aféře Watergate, je třeba brát v potaz několik aspektů. Jednak je to přímá vazba watergateských „instalatérů“ na castrovskou Kubu a americkou zpravodajskou službu CIA. Jelikož většina mužů, jenž se nějakým způsobem angažovala v loupeži pracovala pro CIA, bylo nanejvýš pravděpodobné, že budou aktivně vystupovat proti Castrovu režimu.³⁵ To se však naprosto vylučovalo s postojem Demokratické strany. Senátor McGovern naléhal na normalizaci vztahů s Kubou. Příčinou této castrovské orientace byla finanční podpora jeho prezidentské kampaně. To byl také jeden z důvodů, proč se lupiči během červnového vloupání rozhodli nainstalovat štěnici právě do kanceláře senátora.³⁶ Během hledání příčin, je však nutné zohlednit také vztah samotného prezidenta Nixona k médiím, politickému establishmentu a bezpečnostním složkám, jenž byl rozporuplný. Nejvíce problematický byl asi postoj prezidenta k tisku. Od počátku své politické kariéry si Nixon neustále stěžoval na přístup médií vůči jeho osobě.³⁷ Tento antagonistický vztah

²⁹ SUMMERS, s. 479.

³⁰ BOROVIČKA, s. 27.

³¹ SUMMERS, s. 479.

³² BOROVIČKA, s. 26–27.

³³ Tamtéž, s. 28.

³⁴ BERNSTEIN, WOODWARD, s. 20.

³⁵ Tamtéž, s. 19.

³⁶ SUMMERS, s. 483.

³⁷ Tamtéž, s. 70–71.

vyvrcholil v roce 1972, kdy se tisk významným způsobem podílel na vyšetřování aféry, jež demaskovala nejen krizi osobnosti samotného Nixona, ale také stávajícího kapitalistického systému.³⁸ Nicméně, i politici vyčítali svému prezidentovi řadu skutečností. Jejich rozhořčení bylo spojeno především s válkou ve Vietnamu.³⁹ Definitivně vyvrcholilo zneužitím prezidentské moci, jež vyústilo v pád prezidenta v důsledku již zmíněné aféry Watergate.⁴⁰ Čelní představitelé komplexu ve Watergate často vyjadřovali kritiku s vedením prezidentovy zahraniční politiky. Nesouhlasili s ukončením bojů v Indočíně, dále s příliš přátelskou politikou vůči Sovětskému svazu a horlivým přístupem k politice odzbrojení. představitelé watergateského komplexu shledávali největší prohřešky svého prezidenta právě v ukončení války ve Vietnamu, smlouvách uzavřených se Sovětským svazem a jeho příliš racionálním postoji k politice odzbrojení. Aféra taktéž odhalila široký rámec korupčnosti, který v důsledku jejího vyšetřování vypul na povrch.⁴¹ Ačkoliv došlo k důkladnému prošetření skandálu, jež otrásl americkými dějinami, nepodařilo se nikdy úplně objasnit pohnutky, které k vloupání do hotelového komplexu vedly.⁴²

2.2 Cesta k impeachmentu

Vyšetřování aféry započalo ihned po vloupání do hotelového komplexu Watergate. Důležitou roli v něm sehráli dva investigativní novináři deníku The Washington Post, a pozdější držitelé Pulitzerovy ceny, Bob Woodward a Carl Bernstein.⁴³ Kromě novinářů se případem zabývala také velká federální porota společně s FBI.⁴⁴ Pro účely vyšetřování případu byl rovněž založen senátní Výbor pro vyšetřování aféry Watergate pod vedením Sama Erwina.⁴⁵ Když se prezident Nixon o vloupání dozvěděl, směřovala z Bílého domu série nařízení,

³⁸ BOROVIČKA, s. 43.

³⁹ KISSINGER, H., *Roky v Bílém domě*, Praha 2006, s. 84.

⁴⁰ Tamtéž, s. 91.

⁴¹ BOROVIČKA, s. 43.

⁴² SUMMERS, s. 482.

⁴³ BERNSTEIN, WOODWARD, s. 15.

⁴⁴ BOROVIČKA, s. 236.

⁴⁵ KISSINGER, H., *Bouřlivé roky*, Praha 2004, s. 297.

která měla vést ke zničení všech důkazů, jež by udávaly jakoukoliv souvislost s Bílým domem. V první řadě však mělo dojít ke zmatení tisku.⁴⁶

V důsledku napojení watergateských instalatérů na organizaci CIA byla veškerá vina svalována na ni. Organizace FBI a CIA měly prokázat součinnost při utajení skandálu.⁴⁷ Ačkoliv vyšetřování potvrdilo že několik mužů ze šestice zatčených sloužilo u CIA, samotná zpravodajská služba odmítla jakoukoliv spojitost s tímto skandálem.⁴⁸ První rozsudky s watergateskými instalatéry byly vyneseny už v září roku 1972. Obžalováni byli: „z použití nezákonných prostředků, aby získali informace z ústředí Demokratické strany v budově Watergate, z nezákonného vniknutí do kanceláří tohoto ústředí s úmyslem ukrást majetek a s úmyslem nezákonnými prostředky zachycovat a zaznamenávat telefonické a ústní rozhovory.“⁴⁹ V lednu následujícího roku byli shledáni vinnými další aktéři červnového vloupání, včetně jeho hlavních organizátorů, Jamese McCorda a Gordona Liddyho. Rozsudky byly vyneseny v březnu 1973.⁵⁰

Na počátku vyšetřování byla vidina jakéhokoliv propojení šéfa exekutivy se skandálem Watergate zcela mizivá.⁵¹ Všichni obvinění vyvraceli domněnky o jakékoliv interakci s prezidentem.⁵² Poprvé se propojení aféry Watergate s Bílým domem prokázalo na jaře roku 1973.⁵³ Bezprostředně po vynesení rozsudku nad watergateskými lupiči se James McCord rozhodl přiznat, že o vloupání věděli prezidentovi poradci Haldeman, Ehrlichman a Dean. Do případu se tím pádem vložil Kongres, jenž si založil vlastní komisi, do jejíhož čela dosadil státního zástupce Archibalda Coxe.⁵⁴ Bývalý právní poradce prezidenta John Dean byl jediným mužem z této trojice, jenž podlehl tlaku vyšetřovatelů. V červnu roku 1973 poskytl senátnímu výboru zcela bezprecedentní informace. Kromě

⁴⁶ SUMMERS, s. 500.

⁴⁷ *Intelligence Agencies Under Fire for Watergate Role. Listing of Talent Reports*, 10. 1. 2002, s. 59.

⁴⁸ BOROVIČKA, s. 186.

⁴⁹ Tamtéž, s. 236.

⁵⁰ LIEBOVICH, L. W., *Richard Nixon, Watergate and The Press. A Historical Retrospective*, Westport, Connecticut, London 2003, s. 74.

⁵¹ BOROVIČKA, s. 180.

⁵² HLAVÁČEK, P., *Vymaňování USA z vietnamské války*, Brno 2014, s. 97.

⁵³ LIEBOVICH, s. 77.

⁵⁴ HLAVÁČEK, s. 97.

upozornění prezidenta na důsledky vyplývající z aféry rovněž přiznal, že se od něj prezident o podrobných detailech vloupání dozvěděl již na podzim 1972. Dle jeho výpovědi dokázal šéf exekutivy celý incident tajit poměrně dlouhou dobu.⁵⁵ Před výborem taktéž přiznal, že prezident sice byl do skandálu nepřímo zapleten, ale toto zapojení si on sám neuvědomoval, a tudíž by za něj neměl nést odpovědnost.⁵⁶ Nejzávažnějším aspektem slyšení však bylo Deanovo potvrzení výpovědi dalšího prezidentského poradce Alexandra Butterfielda, že odposlech v Bílém domě opravdu existoval a navíc dodal, že byl odposloucháván i prezidentův vlastní personál.⁵⁷ Za zdmi Bílého domu se ukrýval nejlepší odposlouchávací systém, jaký kdy spatřil světlo světa. Magnetofonové pásky, o nichž věděli pouze vyvolení prezidentovi poradci, se nakonec staly nejdůležitějším důkazním materiálem v rámci celého vyšetřování.⁵⁸

Ačkoliv se Nixon snažil všemožně zabránit vydání magnetofonových pásek, jejichž zveřejnění by pro něj mělo fatální následky, nakonec byl donucen nahrávky předložit. Prezident se však před tímto krokem pojistil a pásky, které se týkaly Watergate upravil.⁵⁹ Během letních měsíců roku 1973 bylo odhaleno několik nahrávek, které potvrdily, že prezident o vloupání skutečně věděl a plánoval jeho zakrytí.⁶⁰ Navzdory výsledkům vyšetřování a obsahu předložených pásek ale neustále tvrdil, že s plány na vloupání do kanceláří Demokratické strany nebyl předem obeznámen, a že se skandál nesnažil jakýmkoliv způsobem zastříť.⁶¹ V roce 1973 byl prezidentský mandát ohrožen víc než kdy dřív.⁶² V kontextu nepříznivých skutečností, které vlivem postupného odkrývání jednotlivých souvislostí neustále vyplouvaly na povrch, došlo také k ohrožení

⁵⁵ LIEBOVICH, s. 83.

⁵⁶ RITCHIE, D. A., *Investigating the Watergate Scandal*. In: OAH Magazine of History 12, 1998, 4, s. 52.

⁵⁷ LIEBOVICH, s. 83–84.

⁵⁸ BOROVIČKA, s. 198.

⁵⁹ HLAVÁČEK, s. 97.

⁶⁰ LIEBOVICH, s. 88.

⁶¹ BOROVIČKA, s. 200.

⁶² SUMMERS, s. 523.

nejbližšího okruhu Nixonových lidí.⁶³ Dosavadní nashromážděné důkazy totiž hovořily proti prezidentovým hlavním poradcům, kteří museli opustit své posty, poněvadž jim hrozila diskreditace.⁶⁴ K rozsáhlým změnám mělo dojít i na dalších vládních postech. Asi nejvýznamnější z nich se týkala ministerstva zahraničí. Dosavadního šéfa úřadu Williama Rogerse nahradil Henry Kissinger.⁶⁵ V souvislosti s aférou Watergate skončilo ve vězení celkem 21 lidí z Nixonovy administrativy.⁶⁶

Nejdůležitější zvraty, jež předznamenaly pád prezidenta Nixona, se odehrály v podzimních měsících roku 1973.⁶⁷ První závažnou událostí byla rezignace viceprezidenta Spira Agnewa, který byl obviněn z korupce. Agnew měl být hlavním kandidátem za Republikánskou stranu v příštích prezidentských volbách. Ve funkci ho nahradil pozdější prezident Gerald Ford.⁶⁸ Mezitím však Nejvyšší odvolací soud rozhodl o dalším vydání pásek. Nixon soudu poskytl pouze upravené záznamy, což značně pobouřilo zvláštního žalobce Archibalda Coxe.⁶⁹ Následovala událost zvaná jako „sobotní noční masakr.“⁷⁰ Na přelomu roku 1974 Nixon odmítl vydat další pásky.⁷¹ Od té doby se v politických kruzích poprvé začalo uvažovat o impeachmentu, ústavní žalobě, jenž by v konečném důsledku znamenala odstoupení prezidenta.⁷² V červnu oznámil prezidentův právník senátnímu výboru, že je ochoten předložit dlouhodobě hledané přepisy pásek. Ukázalo se, že Nixonova administrativa plně spolupracovala s vyšetřovateli. Justiční výbor mezitím připravil tři články obžaloby prezidenta.

⁶³ LIEBOVICH, s. 77.

⁶⁴ SUMMERS, s. 523.

⁶⁵ LIEBOVICH, s. 78.

⁶⁶ RITCHIE, s. 49.

⁶⁷ LIEBOVICH, s. 93.

⁶⁸ HLAVÁČEK, s. 99–100.

⁶⁹ LIEBOVICH, s. 96.

⁷⁰ V sobotu 20. 10. 1973 nechtěl zvláštní žalobce Archibald Cox přijmout souhrny z pásků, ale na místo toho požadoval vydání samotných pásek. Zároveň zamítl prezidentův návrh, že se výměnou za ně vzdá práva na požadování dalších dokumentů. Nixon ho za to propustil z funkce, což následně vedlo k rezignaci ministra spravedlnosti Elliota Richardsona a jeho náměstka Williama Ruckelshause; KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 500.

⁷¹ LIEBOVICH, s. 102.

⁷² HLAVÁČEK, s. 99.

Hovořily o tom, že prezident bránil výkonu spravedlnosti, dále o zneužití jeho moci a v neposlední řadě byl obviňován z neposkytnutí pásek soudnímu výboru.⁷³ Koncem července byla zvláštnímu vyšetřovateli předložena originální verze nejdůležitější pásky. Jednalo se o záznam rozhovoru z 23. června 1972 mezi Nixonem a Haldemanem. Záznam potvrzoval, že prezident po Haldemanovi požadoval zakrytí celého skandálu. Tato nahrávka definitivně zpečetila osud prezidenta.⁷⁴ Na počátku srpna začal Nixon sepisovat projev, kterým se měl vzdát úřadu. Ve svém závěrečném proslovu k národu 8. srpna 1974 mimo jiné oznámil, že bude oficiálně rezignovat v poledne následujícího dne. Ve funkci ho nahradil viceprezident Gerald Ford.⁷⁵

2.3 Veřejné mínění

V době vypuknutí skandálu Watergate měli mnozí Američané poněkud rozporuplné pocity, týkající se působení amerického prezidenta. Na jedné straně se objevovaly ohlasy v souvislosti s vedením zahraniční politiky, kde prezident dosáhl značných úspěchů a na druhou stranu vyjadřovali američtí občané značné znepokojení z toho, jak Nixon vystupuje v domácí politice.⁷⁶ Aféra zaznamenala hluboké morální dopady na americkou veřejnost. „*Morální princip politické čestnosti se ukázal pro americkou demokratickou společnost vyšší, než globální zájmy.*“⁷⁷ Vliv skandálu na americké politické a veřejné mínění byl markantní. Ačkoliv až do skandálu nebyla žádná politická třída zcela bez poskvrny, po Watergate se dojem amerických občanů, že v USA v podstatě neexistuje žádný čestný politik, ještě umocnil.⁷⁸

⁷³ LIEBOVICH, s. 105.

⁷⁴ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 1081.

⁷⁵ LIEBOVICH, s. 106–107.

⁷⁶ *Watergate Revisited. How Has America Changed?* In: Forbes [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/bowmanmarsico/2014/08/05/watergate-revisited-how-has-america-changed/>.

⁷⁷ *Svět v letech 1971–1980. Uvolnění místo konfrontace.* In: Hospodářské noviny [online], [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-785167-svet-v-letech-1971-1980>.

⁷⁸ *The Difficult Legacy of Watergate.* In: Inside Sources [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.insidesources.com/difficult-legacy-watergate/>.

Ještě před aférou Watergate však vyjadřovali Američané Nixonovi velký respekt, protože věřili v jeho hluboké morální kvality. Byli přesvědčeni, že jejich prezidentovi mohou plně důvěřovat.⁷⁹ Po vloupání pětice mužů do kanceláří Demokratické strany, se kampaň za znovuzvolení prezidenta Nixona nesla v duchu zkoumání, jak moc budou mít následující zprávy vliv na veřejné mínění. Bezprostředně po odhalení události byl zastáván názor, že i když se prokážou vazby lupičů na republikánskou stranu, skandál nebude mít vliv na jejich hlasy pro prezidenta Nixona.⁸⁰ Když Nixon i přes nepříznivou vnitropolitickou situaci zvítězil v roce 1972 i ve druhých prezidentských volbách, jeho obliba u americké veřejnosti ještě byla téměř nedotčena.⁸¹ V té době ani média nevěnovala skandálu přílišnou pozornost. Dá se říci, že byla srovnatelná s povědomím o vietnamské válce či mírových rozhovorech týkajících se pařížské mírové smlouvy. Veřejnost byla obeznámena se skandálem, ale nevyvolal u ní prvotní zájem.⁸²

K nepříznivému obratu došlo v roce 1973, kdy se začali lidé prostřednictvím tisku dozvídat informace o údajném zapojení prezidenta do skandálu a zatčení prezidentových poradců Ehrlichmanna a Haldemana.⁸³ Veřejnost začala poprvé považovat skandál za vážný problém.⁸⁴ Od té doby začala Nixonova obliba u veřejnosti klesat. K tomu přispěly také televizní

⁷⁹ ZIMMER, T. A., *The Impact of Watergate on the Public's Trust In People and Confidence in the Mass Media*. In: *Social Science Quarterly* 59, 1979, 4, s. 743.

⁸⁰ *How America Viewed the Watergate Scandal, as It Was Unfolding*. In: *The Washington Post* [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/politics/wp/2017/05/15/how-america-viewed-the-watergate-scandal-as-it-was-unfolding/>.

⁸¹ *From the Archives: How the Watergate Crisis Eroded Public Support for Richard Nixon*. In: *Pew Research Center* [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/09/25/how-the-watergate-crisis-eroded-public-support-for-richard-nixon/>.

⁸² *How Richard Nixon Lost the Battle for Public Opinion*. In: *The New Republic* [online], [cit. 2020-07-05]. Dostupné z: <https://www.newrepublic.com/article/155228/richard-nixon-lost-battle-public-opinion-lessons-trump-impeachment/>.

⁸³ *From the Archives: How the Watergate Crisis Eroded Public Support for Richard Nixon*. In: *Pew Research Center* [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/09/25/how-the-watergate-crisis-eroded-public-support-for-richard-nixon/>.

⁸⁴ *How America Viewed the Watergate Scandal, as It Was Unfolding*. In: *The Washington Post* [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/politics/wp/2017/05/15/how-america-viewed-the-watergate-scandal-as-it-was-unfolding/>.

přenosy ze slyšení.⁸⁵ Média obecně poskytovala převážné množství informací o skandálu, nejvíce však internet.⁸⁶ Veřejnost od roku 1973 zásadně změnila svůj pohled na skandál. Drtivá většina veřejného mínění byla toho názoru, že prezident je vinen nebo nějak spojen se skandálem. I přes negativní názory amerického mínění si však v roce 1973 ještě nedokázali představit, že by měl jejich prezident opustit úřad.⁸⁷ Mezi březnem roku 1973 a srpnem 1974 také deník New York Times nejvíce publikoval informace o skandálu na titulních stranách.⁸⁸ S tím, jak vyvstávaly nové důkazy a okolnosti spojené s vloupáním, byli Američané čím dál více skeptičtí vůči působení vlády. Nemohli na ní nahlížet stejně jako dřív.⁸⁹

Do roku 1974 se ale stalo několik událostí, jež vedly k naprostému obrátu v nahlížení veřejnosti na Nixonovu rezignaci. Změnu způsobilo především vydání magnetofonových pásek, a také masakr sobotní noci.⁹⁰ Prezident od té doby bojoval o podporu veřejnosti. Na jaře 1974 se ukázalo, že navzdory Nixonovým zahraničním úspěchům v zahraničí, bude téměř nemožné prorazit ve veřejném mínění.⁹¹ Události aféry Watergate vedly k názorové nerozhodnosti v souvislosti s dalším osudem prezidenta. Teprve až poté, co byla v srpnu 1974 navržena obžaloba Nixona, se nadpoloviční většina národa uchýlila k názoru, že by měl Nixon rezignovat. Američané prezidentovi neodpustili ani na jeho skutky

⁸⁵ *From the Archives: How the Watergate Crisis Eroded Public Support for Richard Nixon*. In: Pew Research Center [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/09/25/how-the-watergate-crisis-eroded-public-support-for-richard-nixon/>.

⁸⁶ ZIMMER, s. 744.

⁸⁷ *From the Archives: How the Watergate Crisis Eroded Public Support for Richard Nixon*. In: Pew Research Center [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/09/25/how-the-watergate-crisis-eroded-public-support-for-richard-nixon/>.

⁸⁸ COHEN, J. E., *The Presidency in the Era of 24-Hour News*, New Jersey, Oxfordshire, 2008, s. 5.

⁸⁹ *Distrustful Americans Still Live in Age of Watergate*. In: CNN International [online], [cit. 2020-07-05]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2014/07/07/opinion/zelizer-watergate-politics/>.

⁹⁰ *From the Archives: How the Watergate Crisis Eroded Public Support for Richard Nixon*. In: Pew Research Center [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/09/25/how-the-watergate-crisis-eroded-public-support-for-richard-nixon/>.

⁹¹ LANG, G. E., LANG, K., *Polling on the Watergate. The Battle for Public Opinion*. In: *The Public Opinion Quarterly* 44, 1980, 4, s. 531–532.

nezapomněli, a i po jeho odstoupení požadovali jeho odsouzení.⁹² Na americké veřejné mínění měla vliv také válka ve Vietnamu, ale definitivně podkopáno bylo především až aférou Watergate. Tehdejší mladá generace byla čím dál více usvědčována v domnění, že vlivem neblahých událostí obestřených válečnými operacemi v Indočíně, není možné stávající vládní garnituře nadále důvěřovat. Toto přesvědčení se ještě umocnilo zveřejnění dokumentů o válce ve Vietnamu,⁹³ zvané jako Pentagon Papers.⁹⁴ Poté, co se americké vládě podařilo v roce vyjednat mírovou dohodu, která ukončovala vietnamský konflikt, se sice veřejnost trochu uklidnila, ale strach z války u ní převládal nadále.⁹⁵ Po aféře Watergate se největší kritika veřejnosti snesla na republikánskou stranou. Byly zaznamenány také výrazné obavy o úpadek morálního státu.⁹⁶ Skandál Watergate ve svém konečném důsledku ukázal, že veřejné mínění nadřazuje morální aspekty moci nad samotnou moc výkonnou.⁹⁷ Na pozadí aféry Watergate přetrvává ve Spojených státech atmosféra nedůvěry ve stávající orgán výkonné moci až do současné doby.⁹⁸

⁹² *From the Archives: How the Watergate Crisis Eroded Public Support for Richard Nixon*. In: Pew Research Center [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/09/25/how-the-watergate-crisis-eroded-public-support-for-richard-nixon/>.

⁹³ KENDALL, B., *Studená válka. Nový pohled na konflikt mezi Západem a Východem*, Praha 2018, s. 313.

⁹⁴ Jednalo se o tajné dokumenty amerického ministerstva obrany o válce ve Vietnamu, jenž se v roce 1971 objevily na stránkách deníku The New York Times a později také The Washington Post. Pokus americké vlády zakázat zveřejnění těchto dokumentů zmařil Nejvyšší soud USA; BERNSTEIN, WOODWARD, s. 23.

⁹⁵ KENDALL, s. 313.

⁹⁶ ROBINSON, J. P., *Public Opinion during the Watergate Crisis*. In: *Communication Research* 1, 1974, 4, s. 403–404.

⁹⁷ GADDIS, J. L., *Studená válka*, Praha 2006, s. 141.

⁹⁸ *Distrustful Americans Still Live in Age of Watergate*. In: CNN International [online], [cit. 2020-07-05]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2014/07/07/opinion/zelizer-watergate-politics/>.

3 Vliv aféry Watergate na zahraniční politiku USA

Watergateský skandál poznamenal působení americké politické moci ve státě, což vedlo k větší zranitelnosti jejích vůdců.⁹⁹ Aféra zpočátku neměla významný vliv na zahraniční politiku. Avšak s tím, jak postupně nabírala čím dál větších rozměrů, se její důsledky nakonec projeví i na mezinárodní sféře. Především ve vnímání postavení USA jako přední světové velmoci, jež utrpělo v důsledku poškození prezidentovi autority.¹⁰⁰ Hlavním cílem nové vládnoucí garnitury se proto stalo navrácení respektu a úcty, jež si prezidentský úřad zasluhoval. Naplnění těchto cílů však bylo za stávajících zahraničně-politických podmínek a ekonomické krize téměř nemožné.¹⁰¹ Aféra Watergate vyvolala také značné znepokojení u bývalých politických funkcionářů, jenž se nacházeli v zahraničním exilu, a největší obavy vyvolaly především důsledky, které by skandál mohl mít na postavení americké exekutivy v zahraničně-politické sféře.¹⁰²

Éra prvního funkčního období prezidenta Nixona se vyznačovala zvýšenou aktivitou v zahraniční politice. Aféra Watergate ale tuto jeho pozici oslabil.¹⁰³ Rozsáhlé poškození autority šéfa exekutivy negativně ovlivnilo vnímání Spojených států ze strany mnoha zahraničních hodnostářů. První vážnější obavy vyvolala událost v SSSR. V kontextu americko-sovětských vztahů vnímal tehdejší sovětský vůdce Leonid Brežněv aféru Watergate jako zcela zásadní záležitost. Tuto realitu ale nikdy veřejně nepřiznal. Bylo však nanejvýš zřetelné, že si Brežněv drží od Nixona určitý odstup. Ten se projevil mimo jiné odvoláním návštěvy Houstonu během jeho cesty do San Clemente, kde mělo v červnu roku 1973 dojít ke schůzi NATO.¹⁰⁴ Po svém příjezdu poskytl

⁹⁹ *Washington Dateline. Watergate and Foreign Policy.* In: Foreign Policy [online], [cit. 2020-07-05]. Dostupné z: <https://www.foreignpolicy.com/1973/03/15/washington-dateline-watergate-and-foreign-policy/>.

¹⁰⁰ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 120–121.

¹⁰¹ TINDALL, G., *Dějiny státu USA*, Praha 2002, s. 730.

¹⁰² *Washington Dateline. Watergate and Foreign Policy.* In: Foreign Policy [online], [cit. 2020-07-05]. Dostupné z: <https://www.foreignpolicy.com/1973/03/15/washington-dateline-watergate-and-foreign-policy/>.

¹⁰³ ROBERTS, CH. M., *Foreign Policy under a Paralyzed Presidency.* In: Foreign Affairs 52, 1974, 4, s. 689.

¹⁰⁴ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 121–122.

novinářům krátké prohlášení, v němž řekl: „*Nejedu do USA proto, abych zneužíval případu Watergate, bylo by ode mne krajně neslušné, abych se o tom prezidentovi vůbec zmiňoval.*“¹⁰⁵ Byla to však pouze maska, za kterou ukrýval své skutečné záměry. Strach z destrukce prezidentovi autority se netýkala pouze nepřátel, ale ovlivnila vztahy také se zeměmi, jež byly příznivci silné americké politiky. Co se týče Evropy, aféra nejvíce působila na vztahy se Spolkovou republikou Německo, Francií a Velkou Británií. S ohledem k citlivosti celé záležitosti, však tyto země zastávaly zcela přívětivý postoj.¹⁰⁶

Ačkoliv byla aféra Watergate vyvrcholením žáru pochybností a paranoii v Bílém domě, jež byli mimo jiné podpořené také válkou v jihovýchodní Asii,¹⁰⁷ je zde rovněž zapotřebí přiblížit postoj singapurského premiéra Lee Kuan Yewa.¹⁰⁸ V období vlády prezidenta Nixona a Geralda Forda se vztahy mezi Singapurem a Spojenými státy nesly na přátelské vlně, což se odrazilo také na vnímání aféry Watergate.¹⁰⁹ V červenci roku 1973 přiletěl do New Yorku, kde se setkal s Henrym Kissingerem, jemuž chtěl vyjádřit své stanovisko týkající se skandálu, přičemž prohlásil: „*Jste kotvou celého nekomunistického světa a ta kvůli neoprávněnému rozhořčení podkluzuje v bahně.*“¹¹⁰ Podpora americko-singapurských úzkých vazeb se projevila také v roce 1976, kdy tehdejší předseda vlády vyjádřil poctu prezidentovi Geraldovi Fordovi týkající se jeho úspěchu navrátit důvěryhodnost americkému prezidentskému úřadu, jenž utrpěl v důsledku aféry Watergate.¹¹¹

Aféra Watergate měla větší důsledky na mezinárodní působení USA, než bylo patrné. Spojené státy se musely držet stranou od přímých zahraničních konfrontací. Americké oslabené pozice chtěli využít především nepřátelé.¹¹² Do

¹⁰⁵ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé II. Konce dobrodružství*, Praha 2009, s. 107.

¹⁰⁶ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 121–122.

¹⁰⁷ WELLS, T., *The War Within. America's Battle over Vietnam*, New York 1996, s. 549.

¹⁰⁸ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 122.

¹⁰⁹ CHUA, W. B. D., *US-Singapore Relations, 1965–1975. Strategic Non-alignment in the Cold War*, Singapur 2017, s. 227.

¹¹⁰ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 122.

¹¹¹ CHUA, s. 259.

¹¹² KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 123.

čela úřadu řídící zahraniční záležitosti byl proto povolán již zmíněný Henry Kissinger, jenž se vzhledem k svému harvardskému vzdělání a bohatým zahraničně-politickým zkušenostem, vymykal svému okolí.¹¹³ Stal se zastáncem Nixonovy a později také Fordovy zahraniční politiky.¹¹⁴ V čele ministerstva zahraničí zůstal i během funkčního období prezidenta Forda.¹¹⁵

Henry Kissinger vyjádřil během aféry Watergate jisté obavy, že pokud skandál dlouhodobě vážně poškodí postavení prezidenta na vnitropolitické sféře, nevyhnutelně to povede k narušení důvěry v jeho schopnosti uskutečnit zahraničně-politické cíle, které si Nixon na počátku své vlády přestřel.¹¹⁶ Kissinger musel čelit nelehkému úkolu. Nesměl dopustit, aby okolnosti spojené s nepříznivými událostmi poslední doby, přinesly zhroucení americké zahraniční politiky. Taktéž potřeboval udržet veřejnost v určité letargii. Bílý dům potřeboval dokázat, že navzdory všem komplikacím, funguje vnitřní politika i prezidentský úřad správně.¹¹⁷ Proto když v roce 1974 nahradil prezidenta Richarda Nixona prezident Gerald Ford,¹¹⁸ nejprve jeho kroky vedly k vymanění země z krize a další rok zasvětil své politické kampani.¹¹⁹ Kissingerovy cíle ohledně zahraniční politiky se týkaly především urovnání problémů na Středním východě, dále zahájení přátelské éry americko-čínských vztahů a udržení politiky détente se SSSR.¹²⁰

¹¹³ DURMAN, s. 87.

¹¹⁴ KREJČÍ, O., *Zahraniční politika USA*, Praha 2009, s. 193.

¹¹⁵ TINDALL, s. 731.

¹¹⁶ *Study Shows Nixon Supported Abroad Despite Watergate*. In: New York Times [online], [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1973/08/10/archives/study-shows-nixon-supported-abroad-despite-watergate-watergate.html>.

¹¹⁷ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 124.

¹¹⁸ TINDALL, s. 730.

¹¹⁹ JOHNSON, P., *Dějiny 20. století*, Praha 2014, s. 653.

¹²⁰ TINDALL, s. 731.

3.1 Proměna vztahu USA a SSSR v důsledku aféry Watergate

V roce 1969 byly současně s příchodem Nixonovy administrativy obnoveny vztahy mezi Sovětským svazem a Spojenými státy.¹²¹ Již od počátku 70. let se začala naplno projevovat politika détente, jenž se v následujících letech odrazila i v americko-sovětských vztazích.¹²² Jednou z příčin, jež vedla k Nixonovým snahám dosáhnout lepších vztahů mezi Západem a Východem, byl na jedné straně dlouhý konflikt v Indočíně a také růst amerického jaderného potenciálu, což sovětské politbyro nevidělo s nadšením.¹²³ Nixonova zahraniční politika však byla od počátku jeho vlády poněkud rozporuplná. Šlo o to, že primárně zastával politiku sblížení se SSSR, což byla komunistická země, ale v mnoha dalších zemích zase bojoval proti komunismu, což vyvolávalo u jeho západních spojenců poněkud bouřlivější reakce.¹²⁴

V období mezi lety 1972–1974 měly oba státy nejpříznivější podmínky na sblížení.¹²⁵ Ačkoliv samotný Nixon tuto skutečnost nikdy veřejně nepřiznal, okolnosti vyšetřování skandálu a senátní slyšení si značně vybrala svou daň na jeho schopnosti řídit zahraniční politiku. Nixon byl v důsledku skandálu ve své mysli často znepokojený a rozptýlený.¹²⁶ Aféra Watergate vedla k výraznému omezení prezidentových pravomocí týkajících se zahraniční politiky.¹²⁷ I přes nepříznivé dopady skandálu se USA angažovaly v mnoha zahraničně-vojenských akcích.¹²⁸ Během této doby uzavřely Spojené státy se Sověty rovněž řadu významných smluv.¹²⁹ Jednou z nich byla deklarace upravující zásady

¹²¹ GARTHOFF, R. L., *Soviet Leaders and Intelligence. Assessing the American Adversary during the Cold War*, Washington 2015, s. 51.

¹²² VYKOUKAL, J., LITERA, B., TEJCHMAN, M., *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, Praha 2000, s. 504.

¹²³ KMINIAK, T., *Politika détente a postoj Nixonovy administrativy k východní politice Willyho Brandta*. In: *Historický obzor* 25, 2014, 5–6, s. 134.

¹²⁴ BOSTDORFF, D. M., *The Evolution of a Diplomatic Surprise. Richard M. Nixon's Rhetoric on China, 1952–July 15, 1971*. In: *Rhetoric and Public Affairs* 1, 2002, 5, s. 31.

¹²⁵ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 231.

¹²⁶ DAIGLE, C., *The Limits of Détente. The United States, the Soviet Union, and Arab-Israeli Conflict, 1969–1973*, Connecticut 2012, s. 272.

¹²⁷ JOHNSON, s. 635.

¹²⁸ KREJČÍ, s. 192.

¹²⁹ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 231.

vzájemných vztahů mezi USA a SSSR nebo smlouva o omezení strategických zbraní¹³⁰ SALT I.¹³¹ Sovětský svaz byl velmi dobře informován o vnitropolitické situaci ve Spojených státech. Kremelské vedení však celý incident spojený s vloupáním do Watergate dostatečně nechápalo. Sovětský velvyslanec Dobrynin americké straně přiznal, že si Moskva zpočátku myslela, že Watergate je pouze určitou intrikou Nixonových nepřátel, s cílem ho svrhnout. Během setkání Brežněva a Brandta, sovětský vůdce Brežněv dokonce vyjádřil obavu, že je watergateský incident namířený proti americko-sovětské politice détente.¹³² Ačkoliv v rámci aféry Watergate vyvstávaly závažné důsledky pro budoucí obraz USA na mezinárodní scéně, SSSR neshledával skandál jako nijak významnou záležitost, jenž by měla negativně zasáhnout do vzájemných vztahů.¹³³

Další záležitostí, která vedla k výraznému posunu vztahů k lepšímu byla otázka vyřešení válečného konfliktu v Indočíně. Prezident Nixon chtěl Brežněva využít jako zprostředkovatele mírových jednání se severovietnamskou stranou. Tato strategie se ukázala jako úspěšná, jelikož na počátku roku 1973 skutečně došlo k podepsání mírové dohody. Nicméně nebylo však jisté, do jaké míry se SSSR v této záležitosti opravdu angažoval.¹³⁴ Bylo zřejmé, že se USA snaží Sovětům vyjít co nejvíce vstříc a poskytnout jim značné ústupky v mnoha zahraničně-politických otázkách.¹³⁵ V rámci politiky détente se proto vztahy obou prezidentů nesly ryze v přátelské rovině.¹³⁶ Během období politiky détente sice došlo k uvolnění napětí mezi SSSR a USA, ale oba státy na sebe i nadále pohlížely jako na mocenské rivaly. Obě země si uvědomovaly, že každá strana

¹³⁰ KREJČÍ, s. 191–192.

¹³¹ Z rozhovorů SALT vzešly dvě důležité dohody. Jednou byla časově neomezená dohoda o omezení obranných protiraketových systémů, která stanovovala, že každá ze stran může mít pouze dva tyto systémy. Vlastní dohoda SALT1 upravovala náhradu zastaralých systémů novými a zejména určovala početní limity pozemních a ponorkových strategických raket, přičemž USA mohly mít až 1710 a SSSR 2350 střel. Dohoda SALT1 měla platnost pět let; VYKOUKAL, LITERA, TEJCHMAN, s. 506.

¹³² DAIGLE, s. 272.

¹³³ KMINIAK, s. 135.

¹³⁴ VYKOUKAL, LITERA, TEJCHMAN, s. 505.

¹³⁵ DURMAN, s. 104.

¹³⁶ VYKOUKAL, LITERA, TEJCHMAN, s. 508.

chápe politiku détente jiným způsobem a sleduje tím pouze své vlastní zájmy.¹³⁷ Během let 1973–1976 došlo k dramatickému zpomalení procesu détente. Důsledkem byly velké problémy v souvislosti s aférou Watergate, válkou ve Vietnamu a blízkovýchodního konfliktu, jenž vyvolaly obavy Kongresu.¹³⁸

V červnu roku 1973 došlo ke druhému setkání Nixona a Brežněva ve Washingtonu. Během summitu mělo být podepsáno několik významných smluv týkajících se hospodářského, obchodního či jaderného charakteru. Nixon využil této schůzky, aby odpoutal svou mysl od nepříjemných záležitostí spojených se skandálem a zároveň mohl Američanům ukázat, že i přes své nepříznivé postavení je nadále schopen zastávat funkci prezidenta. Oba vůdci předpokládali, že summit podpoří jejich vzájemnou politiku sblížení. Před svým odjezdem do Washingtonu dokonce napsal Brežněv Nixonovi dopis, v němž uvedl, že se těší na jednání o další smlouvě SALT, dále na uzavření obchodních a hospodářských dohod a na diskusi týkající se Středního východu.¹³⁹ Primárním cílem prezidenta Nixona v rámci tohoto summitu, bylo vyjednat se sovětským protějškem trvalou dohodu SALT. Kromě toho mělo dojít také k upevnění vztahů v oblasti vědy. Vzešla odtud také smlouva o předcházení jaderné válce.¹⁴⁰ Sovětský svaz, ačkoliv tvrdil opak, si byl velmi dobře vědom důsledků aféry Watergate na postavení Spojených států ve světě a summit mu dával příležitost, jak se vyrovnat USA v mocenském soupeření na mezinárodní scéně.¹⁴¹ Ještě v roce 1973 si však oba státy musely projít hned několika nelehkými zkouškami. Asi největší z nich přišla na podzim téhož roku v souvislosti s vypuknutím dalšího arabsko-izraelského konfliktu.¹⁴²

Rezignace prezidenta Nixona v roce 1974 ukončila přátelské období v americko-sovětských vztazích. To se projevilo při jednání o druhé dohodě

¹³⁷ GARTHOFF, s. 54.

¹³⁸ CALDWELL, D., *The Legitimation of the Nixon-Kissinger Grand Design and Grand Strategy*. In: *Diplomatic History* 33, 2009, 4, s. 649.

¹³⁹ DAIGLE, s. 273.

¹⁴⁰ *Summit II, 1973. Brezhnev Visits the United States*. In: Richard Nixon Foundation [online], [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.nixonfoundation.org/2014/06/summit-ii-1973/>.

¹⁴¹ DAIGLE, s. 273.

¹⁴² VYKOUKAL, LITERA, TEJCHMAN, s. 508.

týkající se kontroly strategických zbraní SALT II.¹⁴³ Jednání mezi Fordem a Brežněvem byla komplikovaná. Summit ve Vladivostoku v roce 1974, na němž se řešila smlouva SALT II., byl také na delší dobu posledním setkáním obou významných prezidentů.¹⁴⁴ Zdálo se, že jednání týkající se druhé smlouvy ovlivnila právě aféra Watergate. Kdyby k ní totiž nedošlo, patrně by na americkou stranu nebyl vyvíjen takový tlak ohledně podmínek této smlouvy. Kissinger dokonce spekuloval o tom, že Sověti mohli záměrně zvyšovat svůj nátlak na USA kvůli oslabené pozici prezidentského úřadu. Neexistoval však jediný přímý důkaz týkající se tohoto sovětského záměru.¹⁴⁵ SSSR si však až později uvědomil že aféra Watergate a především pád prezidenta Nixona, USA vážně poškodily.¹⁴⁶ Nepříznivý vývoj vztahů obou zemí kulminoval na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (*dále jen KBSE*) v roce 1975. Ve vztahu k SSSR zde byla primárně řešena otázka dodržování lidských práv. A právě Moskva byla ze strany západních zemí, nejvíce obviňována z jejich nerespektování.¹⁴⁷

Americký postoj vůči Sovětskému svazu byl také výsledkem strategie tzv. řetězení (*linkage*), jenž se v americké politice objevovala již v době Nixonovy administrativy.¹⁴⁸ Podle Kissingera fungovala strategie řetězení na dvou úrovních. Jedna z nich zahrnovala bilaterální vztahy s ostatními státy, především se SSSR. V rámci procesu řetězení vycházely USA z předpokladu, že rozdělení otázek do samostatných oddílů by mohlo přimět SSSR využít spolupráce v jedné oblasti a zároveň usilovat o jednostranné výhody v jiné oblasti. To bylo pro USA nepřijatelné, a proto se snažily SSSR nabídnout určité ústupky. Za to však USA

¹⁴³ Sovětský vůdce Leonid Brežněv a americký prezident James Carter podepsali v červnu 1979 ve Vídni Smlouvu o omezení strategických útočných zbraní (SALT II), na jejímž základě byla stanovena parita v oblasti strategických jaderných zbraní; PLECHANOVÁ, B., FIDLER, J., *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941–1995*, Praha 1997, s. 93.

¹⁴⁴ VYKOUKAL, LITERA, TEJCHMAN, s. 509.

¹⁴⁵ ROBERTS, s. 679.

¹⁴⁶ BRADLEY, J. F. N., *Válka a mír po roce 1945. Dějiny vztahů mezi Sovětským svazem a Západem*, Praha 1994, s.147.

¹⁴⁷ JOHNSON, s. 660.

¹⁴⁸ ROMANO, A., *Détente, Entente, or Linkage? The Helsinki Conference on Security and Cooperation in Europe in U. S. Relations with the Soviet Union*. In: *Diplomatic History* 33, 2009, 4, s. 706.

požadovaly určitou reciprocitu. V systému řetězení šlo primárně o to, že všechny otázky by se vzájemně prolínaly, přičemž každý pokrok v jedné oblasti by vyžadoval spolupráci ve všech ostatních oblastech. Strategie řetězení se také týkala udržení amerického vlivu v mezinárodním systému. Pokud by se projevila americká slabost v jedné části světa, nevyhnutelně by to narušilo její důvěryhodnost v jiných částech světa.¹⁴⁹ Tento koncept řetězení však v souvislosti s americkou politikou vůči SSSR nikdy nefungoval v rámci vietnamské války a při rozhovorech SALT.¹⁵⁰

3.2 Watergate a druhá válka v Indočíně

Americké angažmá ve válce ve Vietnamu započalo už v roce 1965.¹⁵¹ Po svém nástupu do čela resortu zahraničí, shrnul Henry Kissinger hlavní východiska zahraniční politiky do několika bodů, přičemž jeden z nich se týkal i samotného vietnamského konfliktu. Požadoval úplné ukončení indočínské konfrontace. V tomto kontextu chtěl prezident Nixon využít doktríny¹⁵² tzv. vietnamizace.¹⁵³ Nixon byl přesvědčen, že k ukončení vietnamského konfliktu mohou přispět všechny zúčastněné strany, a že jeho administrativa usiluje o posílení Jižního Vietnamu, jehož sílu by si uvědomil soupeř a byl by spíše ochoten přistoupit k mírovému řešení konfliktu.¹⁵⁴ K tomuto záměru se prezident vyjádřil již během své první volební kampaně v roce 1968.¹⁵⁵ Nixon tehdy řekl: „*Nemohu vám říci všechno, co mám v plánu, neboť jestliže to má mít šanci na úspěch, musí to zůstat tajné. Jediné, co vám mohu říct je toto: udělám naprosto všechno, abych ukončil*

¹⁴⁹ GADDIS, J. L., *Rescuing Choice from Circumstance. The Statecraft of Henry Kissinger*. In: CRAIG, G., LOEWENHEIM, F. L. (eds.), *The Diplomats, 1939–1979*, New Jersey 1994, s. 578.

¹⁵⁰ HOFF, J., *A Revisionist View of Nixon's Foreign Policy*. In: *Presidential Studies Quarterly* 26, 1996, 1, s. 115.

¹⁵¹ KENDALL, s. 311.

¹⁵² DURMAN, s. 88.

¹⁵³ Proces vietnamizace měl v konečném důsledku přinést postupné stažení americké armády z druhého indočínského konfliktu a tím pádem přenechat válku převážně v rukou Jižního Vietnamu; HLAVÁČEK, s. 10.

¹⁵⁴ *Dokument ČTK. Zahraniční politika Spojených států v roce 1970. Nová mírová strategie*, 18. 2. 1970, Washington, Národní archiv Praha (dále jen NAP), fond MZV-VA3, 15274, Nixon 1970, kart. 9515.

¹⁵⁵ HLAVÁČEK, s. 37.

válku...*Nehodlám být prvním prezidentem Spojených států, který prohraje válku.*¹⁵⁶ Nixon chtěl být zapsán do historie, jako americký prezident, který dokázal pro Spojené státy zajistit mír.¹⁵⁷

V rámci vietnamské války je třeba se zmínit také o americkém bombardování Kambodže, jenž probíhalo tajně v letech 1969–1970 a během něhož zemřelo až půl milionu civilistů.¹⁵⁸ V USA vyvolala tato událost velké znepokojení. Nixonova administrativa se k tomuto činu uchýlila, jelikož se v Kambodži nacházely komunistické základny. Severovietnamci využívali severní část země jako zásobovací zónu.¹⁵⁹ Bombardování Kambodže mělo Severní Vietnam varovat, že se Američané nehodlají ve Vietnamu vzdát.¹⁶⁰ Nixon očekával, že tento nový vojenský tlak doplní smířčími vyjednávacími podmínkami a vyvine tím tlak na SSSR v naději, že podpoří své spojence v Severním Vietnamu, aby se zapojili do seriózních jednání. To se však nepodařilo a Nixon se uchýlil ke kroku postupného stahování amerických vojáků z Vietnamu.¹⁶¹ Již od 60. let nebyly americko-kambodžské vztahy dobré. Příčinou byla vláda prince Norodoma Sihanuka, jenž vyhlásil neutralitu Kambodže ve vietnamském konfliktu, což znemožňovalo Spojeným státům provést společnou intervenci proti komunistickým silám. V roce 1970 došlo k pádu vlády prince Sihanuka a USA se uchýlily ke strategii zlepšení vztahů

¹⁵⁶ BERMAN, L., *No Peace, No Honor. Nixon, Kissinger, and Betrayal in Vietnam*, New York 2001, s. 56.

¹⁵⁷ GRIFFIN, S. M., *Long Wars and the Constitution*, Massachusetts 2013, s. 141.

¹⁵⁸ *Richard Nixon Committed far Greater Crimes than the Watergate Break-in*. In: The Irish Times [online], [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/politics/richard-nixon-committed-far-greater-crimes-than-the-watergate-break-in/>.

¹⁵⁹ *How Nixon's Invasion of Cambodia Triggered a Check on Presidential Power*. In: History.com [online], [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <https://www.history.com/news/nixon-war-powers-act-vietnam-war-cambodia>.

¹⁶⁰ GREENSTEIN, F. I., *The Presidential Difference. The Leadership Style from FDR to Barack Obama*, New Jersey 2009, s. 101.

¹⁶¹ *Milestones 1969–1976. Ending the Vietnam War, 1969–1973*. In: Office of the Historian [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.history.state.gov/milestones/1969-1976/ending-vietnam>.

s Kambodžou a provedení bombového útoku, jelikož kambodžská neutralita znamenala, že USA nemohly v Kambodži zasáhnout vojensky.¹⁶²

Poslední měsíce amerického působení v Indočíně se americká politika soustředila především na omezení škod a zachránit co největší počet lidí.¹⁶³ Pařížská mírová dohoda byla podepsána na počátku roku 1973.¹⁶⁴ Vojenské podmínky této dohody byly navrženy tak, aby prostřednictvím řady zákazů nemohlo dojít k obnovení konfliktu. Jednalo se o to, že se mělo zabránit infiltraci severovietnamského personálu do Jižního Vietnamu, dále proti přítomnosti nepřátelských jednotek v Kambodži a Laosu, proti vstupu nové výzbroje, a především proti využití území Kambodže a Laosu pro vojenské základny Severního Vietnamu. Politické podmínky smlouvy představovaly rovnoprávné národní volby.¹⁶⁵

Jenže Severní Vietnam tuto smlouvu neustále porušoval a Nixonovy bylo několikrát doporučováno, aby proti němu znovu zasáhl.¹⁶⁶ To však za stávajících podmínek, kdy skandál Watergate nabíral enormních rozměrů, nebylo možné.¹⁶⁷ V kontextu nepříznivých událostí spojených s vyšetřováním, kdy se poprvé prokázalo zapojení prezidenta do aféry, byl prezident v rozpacích, jež souvisely právě s otázkami zahraniční politiky. Jižní Vietnam musel čelit neustálému náporu severovietnamského soupeře, ale Bílý dům v této věci nepodnikl žádné kroky.¹⁶⁸ Nepříznivý vývoj na vnitropolitické sféře totiž nakonec zabránil Spojeným státům dosáhnout vyjednaných podmínek pařížského míru.¹⁶⁹ Vietnamská válka, bombardování Kambodže, a také aféra Watergate měly za následek zhoršení vztahu mezi prezidentem a Kongresem, což se projevilo na

¹⁶² DRIVAS, P. G., *The Cambodian Incursion Revisited*. In: *International Social Science Review* 86, 2011, 3–4, s. 137–138.

¹⁶³ KISSINGER, H., *Krize*, Praha 2006, s. 301.

¹⁶⁴ BRADLEY, s. 144.

¹⁶⁵ KISSINGER, *Krize*, s. 301–302.

¹⁶⁶ HLAVÁČEK, s. 98.

¹⁶⁷ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 297.

¹⁶⁸ HLAVÁČEK, s. 98.

¹⁶⁹ KISSINGER, *Krize*, s. 302.

dalším vedení zahraniční politiky USA.¹⁷⁰ Z pera amerického Kongresu byl v roce 1974 vydán zákon upravující válečné pravomoci.¹⁷¹ Zákon o válečných pravomocech (*the War Powers Act*) ve své podstatě omezoval délku všech vojenských akcí pouze na dva měsíce. Jednalo se o akce, které nebyly odsouhlaseny Kongresem. Taktéž byla vyloučena jakákoliv pomoc jihovietnamskému spojenci. V důsledku aféry Watergate, a také kvůli dlouhému a finančně nákladnému konfliktu, nesouhlasil americký Kongres s dalším americkým setrváním ve válce v Indočíně.¹⁷² Jelikož Kongres v letech 1973–1976 do značné míry omezoval pravomoc americké exekutivy, nemohly se USA angažovat v žádné další mezinárodní konfrontaci.¹⁷³ Po aféře Watergate chtěl Kongres získat větší kontrolu nad prezidentskou mocí a nad důležitými otázkami zahraniční politiky.¹⁷⁴

Po americkém odmítnutí pomoci svému spojenci se těžiště vojenské síly v roce 1973 definitivně přesunulo na sever. Koncem roku dosáhl sever převahy a zahájil invazi. V lednu 1975 musel být celý Střední Vietnam evakuován a milion utečenců prchlo směrem k Saigonu.¹⁷⁵ Ford upozorňoval Kongres: „*Americká neochota poskytnout adekvátní vojenskou pomoc spojencům bojujícím o život by mohla těžce ohrozit naši důvěryhodnost jako spojence po celém světě.*“¹⁷⁶ Americký Kongres tak v roce 1975 znovu odmítl poskytnout pomoc svým jihovietnamským spojencům. Severní Vietnam využil aféry Watergate k úplnému odrovnání svého nekomunistického soupeře.¹⁷⁷ Zákon o válečných pravomocech, zákaz Kongresu v roce 1974, aby se Amerika vojensky angažovala, jakož i další

¹⁷⁰ THOMAS, N. C., *Presidential Accountability since Watergate*. In: *Presidential Studies Quarterly* 8, 1978, 4, s. 418.

¹⁷¹ JOHNSON, s. 635.

¹⁷² GADDIS, *Studená válka*, s. 158.

¹⁷³ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 222.

¹⁷⁴ THOMAS, s. 420.

¹⁷⁵ JOHNSON, s. 635–636.

¹⁷⁶ *Zvláštní zpráva prezidenta Forda vůči Kongresu požadující doplňkovou pomoc pro Vietnamskou republiku a Kambodžu*, 28. 1. 1975, Washington. In: FORD, G. R., *Public Papers of the Presidents of the United States, Gerald Ford, 1975. Containing the Public Messages, Statements, and Speeches of the President*, Washington 1977, s. 119.

¹⁷⁷ BRADLEY, s. 144.

kongresová omezení jakékoliv pomoci jižnímu Vietnamu byly přímým důsledkem aféry Watergate a ukončily nezbytnou nejistotu komunistů o tom, co USA vlastně zamýšlejí.¹⁷⁸ Prezident Nixon musel v důsledku aféry Watergate nakonec ustoupit od svých původních plánů, jenž se týkaly ukončení vietnamské války, a rovněž se musel vzdát víry v navázání nových vztahů s Čínou a SSSR.¹⁷⁹

3.3 Americké působení na Blízkém východě v roce 1973

Krizi na Středním východě ovlivňovalo velké množství aspektů. Jednak to byl arabsko-izraelský konflikt, ideologický boj mezi umírněnými a radikálními Araby a rivalita mezi supervelmocemi USA a SSSR. Zájmy Spojených států na Blízkém východě se týkaly naftového bohatství. Kromě toho byla pro Spojené státy takto oblast významná díky svému strategickému umístění. Jednak byla považována jako brána do Perského zálivu, čímž i do Indického oceánu, a navíc sousedí se Středomořím. Strategický význam Středního východu byl určen také jeho bezprostřední blízkostí k socialistickým zemím, především SSSR.¹⁸⁰

Americký prezident čekal příliš dlouho, než se začal zabývat problémovou oblastí, jež Blízký východ již celou řadu let představoval. V roce 1973 však byl Nixon příliš zaměstnán aférou Watergate, než aby věnoval blízkovýchodní otázce dostatečnou pozornost. Jeho cíle zahraniční politiky byly omezeny na nejdůležitější otázky, především na politiku détente. Kromě toho tajně doufal, že se problémy na Blízkém východě v nejbližší době vyřeší sami a Spojené státy se nebudou muset v této záležitosti angažovat. To se však nestalo a situace vyvrcholila v říjnu 1973.¹⁸¹ Skandál Watergate ale nebyl zdaleka jediným problémem, se kterým se Nixon musel v době vypuknutí války na Blízkém východě potýkat. Ve stejném roce také vyplula na povrch korupční aféra viceprezidenta Spira Agnewa, což oslabení prezidentského mandátu ještě

¹⁷⁸ JOHNSON, s. 635.

¹⁷⁹ ROBERTS, s. 686.

¹⁸⁰ *Zpráva o americké politice na Blízkém východě*, 30. 3. 1971, NAP, fond MZV-VA3, Nixon 1971, kart. 9516.

¹⁸¹ HOFF, s. 120.

prohloubilo. Nixon, jenž musel bojovat o své vlastní problémy se nemohl na zahraniční politiku plně soustředit.¹⁸² Podle prezidenta Nixona ale USA nemohly zastávat vůči Střednímu východu pasivní postoj.¹⁸³

Aféra Watergate nejméně poznamenala americkou politiku na Blízkém východě. Šlo o to, že ostatní státy se snažily nějakým způsobem využít nepříznivé situace ve Spojených státech, které byly oslabeny v důsledku Watergate, ale blízkovýchodní svět byl v podstatě závislý na americké pomoci, a i nadále věřil, že USA neztratily svou moc a budou mu stále schopni garantovat podporu. Arabové neztráceli naději, že by mohly USA v důsledku aféry Watergate přijít o vliv na Blízkém východě.¹⁸⁴ Spojené státy se v letech 1967–1973 držely na Blízkém východě strategie zachování co nejmenšího odporu v rámci udržení svých zájmů v této oblasti.¹⁸⁵ Prezident Nixon nazval krizi na Blízkém východě nejtěžší zkouškou pro americkou administrativu od kubánské konfrontace v roce 1962.¹⁸⁶ Blízkovýchodní válka negativně poznamenala americké hospodářství, a rovněž měla vliv na vývoj americké zahraniční politiky.¹⁸⁷ Ani jedna z amerických administrativ od druhé světové války až po prezidenství Nixona nedokázala uspokojit arabské zájmy, aniž by nenarušila jejich neustálý pocit strachu z války. Toto napětí umocnila právě aféra Watergate. Arabové hojně využívali sovětskou pomoc v konfliktu a USA nebyly v pozici, aby dokázaly účelně odpovědět.¹⁸⁸

V kontextu americko-sovětského soupeření na Blízkém východě se objevovaly jisté spekulace, jestli Sovětský svaz cíleně netlačil na Nixona a jeho administrativu, aby otestoval jeho schopnosti reagovat uprostřed atmosféry Watergate. Nicméně, ukázalo se, že v celkovém kontextu Jomkipurské války

¹⁸² NEFF, D., *Nixon's Middle East Policy. From Balance to Bias*. In: *Arab Studies Quarterly* 12, 1990, 1–2, s. 143.

¹⁸³ *Zpráva o americké politice na Blízkém východě*, 30. 3. 1971, NAP, fond MZV-VA3, Nixon 1971, kart. 9516.

¹⁸⁴ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 186.

¹⁸⁵ RUBIN, B., *US Policy, January–October 1973*. In: *Journal of Palestine Studies* 3, 1974, 2, s. 98.

¹⁸⁶ ROBERTS, s. 680.

¹⁸⁷ HLAVÁČEK, s. 100.

¹⁸⁸ LIEBOVICH, s. 109.

zůstává vliv aféry na vzájemné vztahy obou zemí poněkud nejistý.¹⁸⁹ Již na počátku války se však dopad aféry na blízkovýchodní dění přece jen projevil. Poté, co Izrael odolal dlouhému egyptskému konfliktu a následně provedl úspěšnou ofenzívu, obrátili se Arabové na svého sovětského spojence s žádostí o pomoc. Oslabený prezident Nixon nedokázal reagovat na sovětskou hrozbu útoku a celou záležitost přenesl výhradně do rukou ministerstva zahraničí. Kissinger musel následně čelit stížnostem vyšetřovatelů, podle nichž měla válka odpoutat pozornost od skandálu.¹⁹⁰ Sám Kissinger vyjádřil v tomto směru značné obavy.¹⁹¹ Ministr zahraničí se v této věci vyjádřil bezprostředně po skončení války, přičemž řekl: „*Snažíme se vést zahraniční politiku Spojených států nejen s ohledem na to, čím jsme povinni svým voličům, nýbrž i na mínění budoucích generací. A je příznačné pro současné poměry v této zemi, že se vůbec může někdo domnívat, že by Spojené státy vyhlásili pohotovost branných sil z interních politických důvodů.*“¹⁹²

Jeden z hlavních cílů Spojených států v Jomkipurské válce se týkal odvrácení porážky židovského státu od arabského soupeře. Nixonova administrativa podporovala izraelské zájmy, dodávala jim výzbroj a poskytovala finanční pomoc. Pokud by došlo k porážce Izraele od arabských zemí podporovaných SSSR, znamenalo by to posílení sovětské pozice na mezinárodní scéně. Americká podpora Izraele se nakonec zúročila a židovský stát zvítězil.¹⁹³ V důsledku nepříznivého vnitropolitického vývoje v USA spojeným s aférou Watergate, rostl v arabském světě pesimismus týkající se schopnosti USA dosáhnout řešení konfliktu na Blízkém východě mírovou cestou.¹⁹⁴ Jelikož měl Nixon v té době mnoho domácích problémů, byla krize na Blízkém východě plně v rukou Kissingera, jenž se snažil domácí pozornost obrátit právě na arabsko-

¹⁸⁹ ROBERTS, s. 680–681.

¹⁹⁰ JOHNSON, s. 649.

¹⁹¹ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 497.

¹⁹² JOHNSON, s. 649.

¹⁹³ DURMAN, s. 128.

¹⁹⁴ STATHIS, S. W., *Nixon, Watergate and American Foreign Policy*. In: *Presidential Studies Quarterly* 13, 1983, 1, s. 132.

izraelský konflikt a především poukázat na klíčovou roli prezidenta. Kissinger, ačkoliv byl velmi znepokojený, jak se události kolem aféry Watergate vyvíjejí chtěl tímto krokem dosáhnout toho, aby veřejnost nahlížela na Nixona v lepším světle.¹⁹⁵

Ačkoliv aféra Watergate omezovala úplné vyřešení blízkovýchodního konfliktu mírovou cestou, americkému ministru zahraničí Henry Kissingerovi se alespoň podařilo vyjednat příměří, které mělo trvat do doby, než bude o pár let později dosaženo trvalé egyptsko-izraelské dohody.¹⁹⁶ O čtyři roky později se toto příměří stalo základním pilířem finální egyptsko-izraelské smlouvy.¹⁹⁷ V roce 1973 vyjednal Kissinger příměří a tři prozatímní dohody. Egypt a Izrael podepsali šestibodovou dohodu, dále dohodu o rozdělení sil a prozatímní dohodu Sinaj. Výsledkem bylo izraelské stažení z části Sinaje, návrat egyptských sil do pozic východně od Suezského průplavu a závazky umožňující neizraelským lodím proplout přes kanál a neřešit záležitosti pomocí síly.¹⁹⁸ I nadále však zůstávalo hlavním problémem Nixonovy administrativy, že watergateský skandál jednoznačně poškozují americké zájmy na Blízkém východě.¹⁹⁹ Jomkipurská válka měla neblahý vliv na americké národohospodářství. Na počátku války musel židovský stát čelit silnému náporu nepřítelů, což ho poměrně oslabilo. USA mu poskytly značné finanční prostředky, které však nebyly k dispozici na financování druhého indočínského konfliktu. Arabské státy poté omezily produkci ropy a samotná Saudská Arábie vyhlásila ropné embargo, což v USA vedlo k velkým hospodářským problémům.²⁰⁰ Embargo bylo uvaleno také na další země podporující Izrael, včetně Portugalska, Nizozemska a Jižní Afriky.²⁰¹

¹⁹⁵ LOCKER, R., *Haig's Coup. How Richard Nixon's Closest Aide Forced Him from Office*, Nebraska 2019, s. 187.

¹⁹⁶ LIEBOVICH, s. 109

¹⁹⁷ TINDALL, s. 726.

¹⁹⁸ PRESSMAN, J., *American Engagement and the Pathways to Arab-Israeli Peace*. In: *Cooperation and Conflict* 49, 2014, 4, s. 541.

¹⁹⁹ LIEBOVICH, s. 109.

²⁰⁰ HLAVÁČEK, s. 100.

²⁰¹ *Milestones 1969–1976. Oil embargo, 1973–1974*. In: Office of the Historian [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.history.state.gov/milestones/1969-1976/oil-embargo>.

3.4 Watergate a převrat v Chile 1973

Role Spojených států v puči, jež měl svrhnout socialismus v Chile byla markantní. Ačkoliv chtěly ve své podstatě ubránit tuto karibskou zemi komunistické nadvládě, vedlo to k ještě horším důsledkům, než se zdálo. Američané předali chilské občany do rukou nové autoritářské vlády.²⁰² V 70. letech bylo jedním z cílů Nixonovy administrativy zachovat latinskoamerickou oblast mimo sovětskou sféru vlivu.²⁰³ Pro Spojené státy mělo Chile specifický význam.²⁰⁴ Nešlo jen o to, že zde měli Američané určité ekonomické zájmy, ale především kvůli jeho demokratickému dědictví. Již události na Kubě na konci 50. let spjaté s nástupem Castrova režimu, přiměly USA mnohem více zaměřit svoji pozornost právě na Chile.²⁰⁵ Vztahy mezi USA a Chile procházely od 60. let krizí. Šlo o to, že americké vlády se znepokojením sledovaly vzestup chilských levicových sil, což mohlo vést ke znárodnění některých průmyslových odvětví, především mědi. Vyhlídky na znárodnění dvou velkých měděných společností, jež byly ve vlastnictví USA spolu s růstem socialismu v Chile vedly k tomu, že Spojené státy poskytly chilské vládě skrytou pomoc.²⁰⁶

Američané se však pokusili zasáhnout do chilských vnitropolitických událostí již v roce 1970. Tehdy byla Nixonova administrativa velmi znepokojena vítězstvím Salvadora Allendeho ve třetím kole prezidentských voleb a americká CIA dostala od Nixona za úkol provést komplot proti Allendemu. Ten však nevyšel, protože se chilská armáda odmítla v puči angažovat, jelikož by se tím stavěla proti demokratickým hodnotám, jež uznávala. A Allende byl zvolen v demokratických volbách.²⁰⁷ Nixonova administrativa byla ochotna provést naprosto cokoliv, jen aby dosáhla toho, že Allende nepřevzme úřad. Nixon

²⁰² DEVINE, J., *What Really Happened in Chile. The CIA, the Coup Against Allende, and the Rise of Pinochet*. In: *Foreign Affairs* 93, 2014, 4, s. 27.

²⁰³ KENDALL, s. 327.

²⁰⁴ KREJČÍ, s. 194.

²⁰⁵ KENDALL, s. 327.

²⁰⁶ *Milestones 1969–1976. Allende Years and Pinochet Coup, 1969–1973*. In: Office of the Historian [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.history.state.gov/milestones/1969-1976/allende>.

²⁰⁷ DEVINE, s. 28.

plánoval Allendeho zabít.²⁰⁸ V roce 1970 se uskutečnil první puč, ale neskončil pro revolucionáře dobře, jelikož při něm nebyl zabit Allende, ale velitel chilské armády. Americká CIA byla o celé záležitosti velmi dobře informována a její spojitost s pučem vyvolaly vlnu antiamerické nálady v Chile.²⁰⁹ Nicméně, zpravodajská služba neměla původně vůbec v úmyslu zabít generála chilské armády. Američané však poskytli pučistům zbraně a další vojenský materiál.²¹⁰ Allende nakonec nastoupil na prezidentský post, což vedlo k tomu, že Nixon změnil svůj přístup k Chile. Nově se snažil, aby nebylo nepřátelské napětí v Chile vůči USA využito v Allendeho prospěch, čímž by se těšil větší přízni na vnitropolitické a mezinárodní scéně.²¹¹ Podle prezidenta Nixona mohla mít volba socialistického prezidenta hluboké důsledky nejen pro chilský lid, ale také pro meziamerický systém. Legitimita vlády byla sice nesporná, ale její ideologie však pravděpodobně ovlivní její činnost. Spojené státy proto budou bedlivě sledovat vývoj chilské zahraniční politiky.²¹² Nixon také po nástupu Allendeho do úřadu velmi snížil finanční podporu Chile. Americká CIA i nadále prováděla tajné operace, jež měly vést k jeho pozdějšímu svržení.²¹³

V roce 1973 došlo k dalšímu puči proti Allendemu. Převrat spočíval ve svržení Allendeho režimu a jeho nahrazením vojenskou diktaturou generála Augusta Pinocheta.²¹⁴ Antikomunistická pravicová vojenská junta, jenž levicovou revoluční vládu sesadila, měla úzké vazby s castrovskou Kubu.²¹⁵ Právě kvůli Allendeho orientaci na socialistickou zemi, se na převratu tajně

²⁰⁸ *The Price of Power. Kissinger, Nixon, and Chile*. In: The Atlantic [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/12/the-price-of-power/376309/>.

²⁰⁹ DEVINE, s. 28.

²¹⁰ *CIA Activities in Chile*. In: CIA. gov [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/chile/>.

²¹¹ DEVINE, s. 28.

²¹² *Dokument ČTK. Výňatky z Nixonova projevu o zahraniční politice*, 26. 2. 1971, NAP, fond MZV-VA3, 15274, Nixon 1971, kart. 9516.

²¹³ *Richard Nixon. Foreign Affairs*. In: Miller Center [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.millercenter.org/president/nixon/foreign-affairs>.

²¹⁴ KENDALL, s. 329.

²¹⁵ HARMER, T., *Fractious Allies. Chile, the United States, and the Cold War, 1973-1976*. In: *Diplomatic History* 37, 2013, 1, s. 109.

podílela americká vláda, jenž tím byla krajně znepokojena.²¹⁶ Po úspěšném vojenském puči došlo k likvidaci odpůrců režimu, přičemž s nimi bylo krutě zacházeno. To však vedlo k ještě většímu prohloubení americké nedůvěryhodnosti, která už tak byla značně poškozena v důsledku aféry Watergate.²¹⁷ Tato zahraniční záležitost vyšla ve Spojených státech na povrch v naprosto nevhodnou dobu. Vnitropolitický vývoj v USA v té době směřoval k pádu prezidenta a Nixonova administrativa musela rovněž čelit obviněním, že je lhostejná k porušování lidských práv, protože podporovala režim Augusta Pinocheta.²¹⁸

Podíl angažovanosti na převratu ze strany americké zpravodajské služby CIA, jež byla přímým účastníkem skandálu Watergate, sehrál v očích veřejnosti taktéž významnou roli. Zabití Allendeho vyvolalo v Latinské Americe další velkou vlnu nepřátelství vůči americké zpravodajské službě a Spojeným státům obecně. Přebat v Chile nepomohl postavení CIA ani na domácí scéně. Zpravodajská služba potřebovala po aféře Watergate znovu získat podporu Bílého domu a obnovit svojí pošramocenou pověst v důsledku skandálu.²¹⁹ Nepřátelství americké veřejnosti vůči novému režimu v Chile bylo výsledkem probíhajících bitev mezi Kongresem a exekutivou v souvislosti s Vietnamem a Watergate.²²⁰ V roce 1975 vyšetřoval americký Senát protizákonnou činnost CIA, a především jestli se mohla nějakým způsobem podílet na chilském puči nebo na smrti komunistického diktátora. Sice bylo odhaleno několik nelegálních aktivit CIA, včetně jejího spojení s aférou Watergate, ale zodpovědnost za převrat se přímo nepotvrdila.²²¹ Americká veřejnost však byla poněkud zaskočena, když se dozvěděla o údajné spojitosti CIA s převratem v Chile, i přesto, že se její přičinění v této záležitosti neprokázalo. Podle veřejného mínění

²¹⁶ KENDALL, s. 328.

²¹⁷ Tamtéž, s. 330.

²¹⁸ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 378.

²¹⁹ JEFFREYS-JONES, R., *The CIA and American Democracy*, New Haven, London 2003, s. 192.

²²⁰ HARMER, T., *Allende's Chile and the Inter-American Cold War*, North Carolina 2011, s. 251.

²²¹ DURMAN, s. 138.

bylo mezinárodní chování USA a potažmo zpravodajské služby na domácí scéně zcela nehajitelné.²²²

3.5 Americká politika vůči Kubě v kontextu aféry Watergate

Od invaze do Zátoky sviní v roce 1961 až do počátku 70. let se Spojené státy snažily o destabilizaci režimu Fidela Castra na Kubě.²²³ Neúspěšná invaze na kubánský ostrov nejen, že vyvolala u Američanů zraněnou národní hrdost a ponížení, jež připisovali samotné osobě Fidela Castra, ale odrazila se také v utváření americké politiky vůči Kubě v následujících letech. Zdálo se, že Castrův režim na Kubě snižuje prestiž USA doma i v zahraničí.²²⁴ Prezident Nixon zastával od počátku své vlády tvrdou linii zahraniční politiky vůči Kubě. Byl dokonce velkým podporovatelem svržení Castrova režimu.²²⁵ O normalizaci vztahů mezi oběma zeměmi se pokusila v rámci udržení politiky détente až administrativa Geralda Forda a posléze také Jimmyho Cartera. Nicméně, oba pokusy byly neúspěšné a příchod Ronalda Reagana představoval definitivní obnovení americko-kubánského nepřátelství z 60. let.²²⁶ Kubánská krize vedla k omezení sovětské pozornosti na oblast Latinské Ameriky. V důsledku toho nebyla SSSR zastávána žádná zvláštní politika vůči této zemi. Kubánsko-sovětské vztahy se nesly na bázi hospodářských a diplomatických styků.²²⁷ Pro Spojené státy byl klíčovým problémem v přístupu ke Kubě, právě její silící vztah s Moskvou.²²⁸ Od 70. let chtěl SSSR využít Kubu jako spojence ve Třetím světě, což se projevilo například v Angole.²²⁹ Pro USA i SSSR však bylo nebezpečné angažovat se ve vzájemném otevřeném válečném konfliktu, a proto stále více

²²² GADDIS, *Studená válka*, s. 159–160.

²²³ LEOGRANDE, W. M., *From Havana to Miami. U.S. Cuba Policy as a Two-Level Game*. In: *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 40, 1998, 1, s. 68.

²²⁴ PERÉZ, L. A., Jr., *Fear and Loathing of Fidel Castro. Sources of US Policy toward Cuba*. In: *Journal of Latin American Studies* 34, 2002, 2, s. 239.

²²⁵ LEOGRANDE, W. M., KORNBLUH, P., *Back Channel to Cuba. The Hidden History of Negotiations between Washington and Havana*, North Carolina 2014, s. 120.

²²⁶ LEOGRANDE, *From Havana to Miami...*, s. 68.

²²⁷ DURMAN, s. 138.

²²⁸ LEOGRANDE, *From Havana to Miami...*, s. 68.

²²⁹ NÁLEVKA, V., *Fidel Castro. Podzim diktátora*, Praha 1997, s. 65.

narůstala role prostředníků, jenž měli velmoci zastoupit v mnoha vojenských konfrontacích. A tuto pozici měla převzít právě Kuba.²³⁰

Propojení kubánské zahraniční politiky s globální mocenskou orientací SSSR zahájila Castrova více než dvou měsíční cesta do zemí sovětského bloku v roce 1972. Castro jednal s Brežněvem, přičemž Kubánci upřesnili své možnosti ve vztahu ke Střední a Jižní Americe, kde ještě doutnala revoluční ohniska.²³¹ Kuba podporovala Allendeho vládu v Chile.²³² Havana měla přímo převzít odpovědnost za část tajných operací.²³³ Allende si však nepřál pomoc z Kuby, jelikož by to mohlo ohrozit jeho politický experiment a dalším důvodem pro Castrovu zdrženlivost bylo že USA za administrativy Johnsona a později také Nixona masivně vystupovaly proti jakémukoliv levicovému hnutí v Latinské Americe.²³⁴ Za zlepšováním vztahů mezi USA a Kubou stála Kissingerova tzv. „pingpongová diplomacie“,²³⁵ která zcela odpovídala strategii détente, a jejíž počátky lze datovat již do roku 1974.²³⁶ Za vlády Fordovy administrativy přijaly USA v roce 1974 flexibilnější postoj vůči Kubě. Výbor Americký senát doporučil Fordovi obnovení diplomatických vztahů s Kubou a zrušení obchodních sankcí.²³⁷ V letech 1974–1975 zahájil Henry Kissinger sérii tajných jednání s Kubou, přičemž obě strany diskutovaly o normalizaci vztahů.²³⁸ Aféra Watergate, která vedla k pádu prezidenta Nixona paradoxně vytvořila pro rozvíjející se dialogy mezi oběma zeměmi příznivou atmosféru, neboť jak řekl

²³⁰ KENDALL, s. 381.

²³¹ NÁLEVKA, s. 65.

²³² KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 373.

²³³ NÁLEVKA, s. 65.

²³⁴ VILLA, J., de, *Máximo líder. Fidel Castro*, Praha 2007, s. 201.

²³⁵ Označuje aktivity americké a čínské diplomacie, které vedly k normalizaci vztahů mezi USA a Čínou v 70. letech, a kromě toho byla tato politika využita také při narovnání americko-kubánských vztahů. Bezprostředním podnětem k zahájení konzultací mezi diplomaty USA a Číny, bylo pozvání amerického reprezentačního družstva ve stolním tenisu k přátelskému utkání do Pekingu v roce 1971; PEČENKA, M., LUŇÁK, P., *Encyklopedie moderní historie*, Praha 1998, s. 372.

²³⁶ NÁLEVKA, s. 67.

²³⁷ AHMED, S., *Cuban Foreign Policy under the Castro*. In: *Pakistan Horizon* 33, 1980, 4, s. 68.

²³⁸ LEOGRANDE, *From Havana to Miami...*, s. 71.

Fidel Castro jednomu z amerických novinářů: „*Nový prezident není zatížen předchozí politikou Nixonovy administrativy vůči Kubě.*“²³⁹

Američané ale byli ochotni koexistovat s Castrovým režimem pouze za podmínky, pokud se Kuba nebude na mezinárodní scéně chovat způsobem, jenž by mohl výrazně narušit rovnováhu vztahů mezi supervelmocemi. Na konci roku 1975 se však tyto obavy naplnily, když kubánský vůdce vyslal své vojáky do Angoly.²⁴⁰ SSSR chtěl využít slabosti USA jednak v důsledku porážky v Indočíně, ale také aféry Watergate, a získat do svého vlivu Jižní Afriku. Kromě zamezení šíření sovětského vlivu ve třetím světě nechtěly USA dovolit, aby do sovětských rukou připadlo angolské nerostné bohatství. Po neúspěchu v Indočíně také usilovaly o obnovu globálního vlivu. Castro pochopil konflikt, jako příležitost, aby se postavil do čela šíření komunistické revoluce v celé Africe.²⁴¹ Pro Spojené státy však byla Castrova intervence v Angole nepřijatelná.²⁴² Tato kubánská akce ukázala, že Castro zřejmě neměl zájem o zlepšování vztahů s USA.²⁴³ Střet v Angole, v němž se znovu angažovala americká zpravodajská služba CIA, byl v očích americké administrativy vnímán jako další závažné selhání americké zahraniční politiky.²⁴⁴ Americký prezident Gerald Ford se v roce 1976 vyjádřil, že v důsledku sovětského angolského tažení nepředpokládá, že by mělo někdy v budoucnosti dojít ke zlepšení vztahů mezi Kubou a USA. Především k tomu nedojde, pokud bude Kuba neustále provádět intervenční politiku a mísit se do záležitostí jiných zemí.²⁴⁵

²³⁹ NÁLEVKA, s. 67.

²⁴⁰ LEOGRANDE, *From Havana to Miami...*, s. 71.

²⁴¹ KENDALL, s. 383.

²⁴² NÁLEVKA, s. 70.

²⁴³ ROBINS, C. A., *Dateline Washington. Cuban-American Clout*. In: *Foreign Policy* 88, 1992, s. 168.

²⁴⁴ KENDALL, s. 384.

²⁴⁵ *Foreign Relations*. In: *Fordlibrarymuseum.gov* [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.fordlibrarymuseum.gov/library/document/factbook/foreign.htm/>.

3.6 Americko-čínské vztahy ve stínu Watergate

V rámci politiky détente se v 70. letech podařilo Nixonově administrativě zlepšit vztahy kromě SSSR také s Čínou.²⁴⁶ Pro Nixona znamenalo navázání přátelských styků s Čínou možnost ukončit válku v Indočíně prostřednictvím diplomacie s další komunistickou zemí v jihovýchodní Asii. Rovněž to mohlo pomoci vyvinout tlak na SSSR, jehož vztahy s Čínskou lidovou republikou (*dále jen ČLR*) byly rozbity v souvislosti se střety na jihovýchodní hranici a mohlo to umožnit výrazný posun v omezení jaderných zbraní a dosáhnout míru v oblastech, kde se ČLR nadále angažovala.²⁴⁷ Americké rozhodnutí zlepšit diplomatické styky s Čínou bylo jedno z nejvýznamnějších událostí, co se týče zahraniční politiky té doby.²⁴⁸ Od svého nástupu do prezidentského úřadu zastával Nixon vůči Číně přátelský vztah. Prezident si uvědomoval, že ho s komunistickou zemí pojí několik shodných zájmů. Jednak to byla otázka vyřešení válečného konfliktu v Indočíně, a také obnovení pořádku ve svých vlastních zemích.²⁴⁹

Vztahy mezi Čínou a USA nebyly před Nixonem nijak výrazné. V podstatě byly oba státy již po více než 20 let navzájem odcizeny.²⁵⁰ Na přelomu 60. a 70. let se objevovaly náznaky, že Spojené státy a ČLR uvažují o sblížení. Eskalující válka ve Vietnamu vedla americkou vládu k hledání způsobů, jak zlepšit vztahy s komunistickými vládami v naději, že taková politika může zmírnit budoucí konflikty, podkopat spojení mezi komunistickými zeměmi, diplomaticky izolovat Severní Vietnam a zvýšit americký vliv vůči SSSR.²⁵¹ Mezinárodní scéna si prvního výraznějšího upevnování vztahů mezi oběma velmocemi všimla již v roce 1971, když došlo k pozvání amerického týmu do

²⁴⁶ TINDALL, s. 725.

²⁴⁷ *The Opening of China* In: Richard Nixon Foundation [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.nixonfoundation.org/exhibit/the-opening-of-china/>.

²⁴⁸ BOSTDORFF, s. 32.

²⁴⁹ GADDIS, *Studená válka*, s. 136–137.

²⁵⁰ YANG, M. M., *President Nixon's Speeches and Toasts during His 1972 Trip to China. A Study in Diplomatic Rhetoric*. In: *Rhetoric and Public Affairs* 14, 2011, 1, s. 2.

²⁵¹ *Milestones 1969–1976. Rapprochement with China, 1972*. In: Office of the Historian [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.history.state.gov/milestones/1969-1976/rapprochement-china>.

Číny k zápasu ve stolním tenise v rámci již zmíněné pingpongové diplomacie.²⁵² Tím, že se Nixon nebránil spřátelit s Čínou, ačkoliv to byla komunistická země, dostal se do výhodné pozice, díky které se mu podařilo postavit Čínu a SSSR proti sobě. Obě země tak mohly usilovat o přízeň Spojených států. Americký prezident byl dokonce první a jedinou hlavou státu, která v roce 1972 navštívila Peking i Moskvu.²⁵³ Nixon navštívil Peking na základě pozvání premiéra Chou En-laie. Během své návštěvy se setkal také s předsedou čínské komunistické strany Mao Ce-tungem. Oba vůdci vedli vážné rozhovory týkající se čínsko-amerických vztahů a mezinárodních záležitostí. Americká a čínská strana diskutovala nad závažnými problémy světové scény a navzájem si předali své postoje k důležitým otázkám.²⁵⁴ Během prezidentské návštěvy Číny bylo mezi oběma stranami podepsáno šanghajské komuniké,²⁵⁵ jenž bylo taktéž významným mezníkem v americko-čínských vztazích.²⁵⁶ Čína zlepšení vztahů s USA uvítala, protože její rivalita se SSSR se neustále zhoršovala.²⁵⁷

Mediální průzkumy týkající se aféry Watergate v červnu roku 1973 ukázaly, že čínská vláda byla hluboce znepokojena dějovou linkou skandálu Watergate a její mlčení o celém skandálu hovořilo o míře jejích obav. Aféra totiž mohla vést k pádu premiéra Chou En-laie, jelikož byl v podstatě závislý na Nixonových zahraničních úspěších, především se SSSR. Skandál tak mohl definitivně podkopat již značně otřesenou pozici čínského premiéra na domácí scéně, ale i v zahraničí. Pekingská vláda se obávala, že důsledkem aféry Watergate ztratí prezident Nixon své postavení na mezinárodní scéně a tím i schopnost účinně reagovat na zahraničně-politické problémy. Číňané byli také

²⁵² DURMAN, s. 93.

²⁵³ GADDIS, *Studená válka*, s. 140.

²⁵⁴ *Prezidentova návštěva Čínské lidové republiky*, 24. 2. 1972. In: NIXON, R., PERLSTEIN, R. (ed.), Richard Nixon. Speeches, Writings, Documents, New Jersey, Oxfordshire 2008, s. 224.

²⁵⁵ Šanghajské komuniké formalizovalo posun ve vztazích USA a ČLR. Spojené státy sice ještě formálně neuznaly ČLR, ale vyjádřily přání pokročit k normalizaci vztahů; PLECHANOVÁ, FIDLER, s. 83.

²⁵⁶ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 53.

²⁵⁷ TINDALL, s. 726.

znepokojení, že v důsledku poškození moci exekutivy, by došlo také k oslabení vlivu Kissingera.²⁵⁸

Ani obava z dopadů aféry Watergate na americkou zahraniční politiku nepřiměla Čínu, jenž musela neustále čelit ohrožení ze strany SSSR, změnit svůj vstřícný postoj vůči USA.²⁵⁹ Číňané, v čele s prezidentem Mao Ce-tungem, nechápali, jak mohl skandál dosáhnout takových rozměrů. Samotný Mao shledával watergateský incident jako: „*velmi nevýznamný, přesto však byl kvůli němu rozpoután takový chaos. V žádném případě z toho nemáme radost.*“²⁶⁰ Nicméně, jeho obavy se netýkaly ani tak samotné aféry a chaotické vnitropolitické situace Spojených států, jako spíš jejich schopnosti čelit sovětskému expanzionismu, která teď byla podstatně oslabena.²⁶¹ Ačkoliv Nixon a Kissinger přislíbili Číně normalizaci diplomatických vztahů již po prezidentských volbách v roce 1972,²⁶² přesto poté, co na počátku srpna 1974 směřoval vývoj případu Watergate k pádu exekutivy, vyslovili Číňané další pochybnosti, jestli se tato záležitost nějakým způsobem dotkne vzájemných vztahů mezi Washingtonem a Pekingem. Henry Kissinger čínskou stranu ujistil, že se americká zahraniční politika vůči Číně nezmění, tedy alespoň dokud bude on sám i nadále v čele resortu zahraničí. Byl však poněkud zaskočen, že čínská administrativa v důsledku aféry Watergate poprvé zapochybovala o stabilitě americko-čínských vztahů.²⁶³

²⁵⁸ STATHIS, s. 131.

²⁵⁹ ROBERTS, s. 682.

²⁶⁰ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 627.

²⁶¹ Tamtéž, s. 627.

²⁶² MANN, J., *About Face. A History of America's Curious Relationship with China, from Nixon to Clinton*, New York 2000, s. 56.

²⁶³ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 1083.

3.7 Vliv aféry Watergate na administrativu Brandta a Schmidta

Po nástupu Willyho Brandta do úřadu západoněmeckého kancléře v roce 1969, došlo k zahájení mnohem ráznější etapy jeho „Východní politiky.“²⁶⁴ (*dále jen Ostpolitik*).²⁶⁵ Brandt zastával jiný pohled na východní Evropu, přičemž na rozdíl od svých předchůdců zastával mírnější politiku vůči Sovětskému svazu a jeho počínání v rámci Evropy. Podobný přístup zastával také k NDR, kdy se primárně snažil o normalizaci vztahů.²⁶⁶ Kromě toho se snažil dosáhnout sjednocení Západního a Východního Německa, což vedlo k podepsání dodatku k moskevské smlouvě v roce 1970.²⁶⁷

Oba státníky spojovala společná touha po míru a stabilitě v Evropě, což vedlo k provádění dvou paralelních politik, jimiž byla *détente* a právě *Ostpolitik*. Přesto Bílý dům nahlížel na Brandtovu východní politiku s určitým despektem. Hlavním cílem Nixonovy administrativy bylo zachovat kontrolu nad procesem zadržování komunismu v Evropě, čehož chtěl dosáhnout prostřednictvím trojúhelníkové diplomacie mezi USA, SSSR a Čínou. Brandtovy zájmy však spočívaly pouze ve sbližování Západního Německa s jeho východními sousedy. Rozpory mezi oběma koncepcemi vedení zahraniční politiky byly zcela zásadní.²⁶⁸ Přímo v americko-německých vztazích však Brandtova *Ostpolitik* neznamenala žádné zásadní změny.²⁶⁹ I přesto lze vztahy mezi USA a Spolkovou republikou považovat v době Brandtovy éry za poměrně harmonické. Oba muži měli podobné vize a cíle v nichž se potkávali.²⁷⁰

²⁶⁴ Jako *Ostpolitik* byla označována východní politika spolkového kancléře Willyho Brandta. Cílem této politiky bylo normalizovat vztahy mezi Západním Německem a východní Evropou; DELOUCHE, F., BURIAN, J., *Dějiny Evropy*, Praha 1995, s. 375.

²⁶⁵ BRADLEY, s. 140.

²⁶⁶ LUŇÁK, P., *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha 1997, s. 231.

²⁶⁷ CARTER, W. CH., *The Evolution of US Policy toward West German-Soviet Trade Relations 1969–1989*. In: *The International History Review* 34, 2012, 2, s. 221.

²⁶⁸ JUNEAU, F., J., *The Limits of Linkage. The Nixon Administration and Willy Brandt's „Ostpolitik“*, 1969–1972. In: *The International History Review* 33, 2011, 2, s. 292.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 279.

²⁷⁰ MATHIOPOULOS, M., *The American President Seen Through German Eyes. Continuity and Change from the Adenauer to the Kohl Era*. In: *Presidential Studies Quarterly* 15, 1985, 4, s. 693.

V kontextu zkoumání vztahu mezi Bonnem a Washingtonem nelze zaznamenat závažné dopady Brandtovy východní politiky na aféru Watergate. Nicméně jisté náznaky znepokojení západoněmeckého kancléře nad americkou vnitropolitickou situací bylo možno vysledovat především v roce 1973, kdy aféra nabrala největšího rozsahu.²⁷¹ Na počátku května 1973 se prezident Nixon a kancléř Brandt sešli ve Washingtonu, kde stvrdili vzájemný vztah důvěry a spolehlivosti mezi USA a NSR. Mimo jiné projednali budoucí postoj Spojených států vůči Západní Evropě, dále otázky alianční a obranné politiky, a v neposlední řadě také současné i dlouhodobé problémy mezi Východem a Západem.²⁷² Právě během tohoto jednání bylo možno zaregistrovat změnu v Brandtově přístupu k prezidentovi. Zpočátku přistupoval spolkový kancléř ke svému americkému protějšku slušně a zdvořile, ale jakmile se Nixon dotkl tématu skandálu Watergate, Brandtovo jednání začalo být rázem spíše neuctivé a poněkud chladné. A to i přes Nixonovo ujištění, že domácí problémy spojené s watergateskou aférou, se neodrazí v zahraničněpolitické sféře. Nakonec se však ukázalo, že Brandtovým cílem rozhodně nebylo nic dojednat, ale především zdržovat a v mnoha zahraničních otázkách nebylo možné dosáhnout shody s USA.²⁷³ Je však jisté, že východní politika Willyho Brandta představovala pro Nixonovu administrativu určitou výzvu. Z pohledu Washingtonu riskovala Ostpolitik americkou politiku zadržování, a mohla umožnit odklon NSR od Spojených států, jejichž blízký vztah byl základním pilířem Západu v rámci evropské bezpečnosti. Na druhou stranu, od konce roku 1970 dospěla Nixonova administrativa k závěru, že Brandtova politika pomohla USA v rámci jejího vyjednávání se SSSR.²⁷⁴

²⁷¹ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 151.

²⁷² *Prezidentovo prohlášení po diskuzi s kancléřem Spolkové republiky Německo Willym Brandtem*, 2. 5. 1973, Washington. In: NIXON, R. N., *Public Papers of the Presidents of the United States, Richard Nixon, 1973. Containing the Public Messages, Statements, and Speeches of the President*, Washington 1975, s. 343.

²⁷³ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 150–151.

²⁷⁴ JUNEAU, s. 292.

Vzájemné vztahy mezi Spojenými státy a Spolkovou republikou se začaly měnit až s nástupem nového kancléře Helmuta Schmidta, jenž převzal úřad v době kdy se blížil Nixonův pád. Narozdíl od Willyho Brandta si byl již od počátku své vlády plně vědom negativních aspektů, které vrhala aféra Watergate a stejně tak válka ve Vietnamu na americký obraz ve světě. Příkladem amerického odcizení se Spolkovou republikou, byl také snížený zájem německých studentů o studium v USA.²⁷⁵ Helmut Schmidt si byl vědom, že tím, že USA mají problémy v zahraniční a domácí politice, Německo může být mnohem více získat na úkor americké slabosti a snažil se posílit americko-německé vztahy. Ve Washingtonu byl vnímán jako spojenec. Úzké osobní vztahy mezi Fordem a Schmidtem v roce 1974 pak přispěly k posílení statusu Bonnu v rámci hierarchie transatlantické moci.²⁷⁶ Během Schmidtovy éry však nakonec začalo postupné zhoršování americko-německých vztahů. Šlo o to, že tyto vztahy nebyly schopny odolat měnící se situaci na mezinárodní scéně. Došlo k vzestupu Německa a Japonska jako hlavních hospodářských konkurentů vůči USA a také společné německo-francouzské hegemoniální počínání v rámci ES. Příčinou také bylo obnovení sovětského expanzionismu v kontextu invaze do Angoly, a v neposlední řadě také ztrátou americké prestiže během vietnamské války, Watergate a krize rukojmích v Íránu. S úpadkem americké politické, hospodářské a vojenské moci došlo také k obratu americké zahraniční politiky vůči Německu, Evropě obecně a Severoatlantické alianci.²⁷⁷

²⁷⁵ MATHIOPOULOS, s. 694.

²⁷⁶ RATTI, L., *A Not-So-Special Relationship. The US, The Uk and German Unification, 1945–1990*, Edinburgh 2017, s. 141.

²⁷⁷ MATHIOPOULOUS, s. 694.

3.8 Vztah USA a Velké Británie v kontextu aféry Watergate

Prezidentské období Richarda Nixona bylo ve své podstatě vyvrcholením sporů v anglo-amerických vztazích. Jednou z příčin problémů byla politika britského ministerského předsedy Edwarda Heatha.²⁷⁸ Poté, co se britský premiér ujal moci v roce 1970, začal odklánět svoji zahraniční politiku od Spojených států, resp. „zvláštního vztahu“²⁷⁹ s USA. Jedním z jeho prvotních cílů bylo navázat užší spojení s Evropou, konkrétně vstoupit do EHS.²⁸⁰ Ačkoliv se Nixonova administrativa několikrát snažila navázat s novým britským premiérem bližší vztah, nedařilo se jí to. Ještě předtím, než Heath stanul v čele vlády, několikrát v rozhovorech uvedl že: „*Velká Británie nebude pouhým nástrojem v amerických rukou, co se týče vlivu v Evropě.*“ Heath byl přesvědčen o tom, že v mocenském souboji s USA bude Velká Británie vždy slabším soupeřem, což však nehrozilo v rámci Evropy a Evropského společenství.²⁸¹

Edward Heath si vysloužil roli prvního britského státníka, jehož přístup ke Spojeným státům byl značně indiferentní a problematický. Když se v letech 1970–1972 snažila většina států zlepšit vztahy s USA, Heathův postoj byl zcela opačný.²⁸² Ačkoliv Heath nikdy přímo nepřiznal svůj antiamerický postoj, jeho vztahy s USA byly od počátku jeho vlády chladné.²⁸³ Ke zhoršení vztahů mezi oběma státy vedla celá řada okolností, které v konečném důsledku znamenaly narušení anglo-amerického „zvláštního vztahu“ v té době. Jednalo se například o neshody v rámci Brettonwoodského systému, dále indicko-pákistánská válka, Rok

²⁷⁸ HUGHES, G., R., ROBB, T., *Kissinger and Coercive Linkage in the „Special Relationship“ between the United States and Great Britain, 1969–1977.* In: *Diplomatic History* 37, 2013, 4, s. 872–873.

²⁷⁹ Jedná se o bilaterální vztahy mezi Velkou Británií a Spojenými státy, založenými na vzájemné spolupráci v oblasti politiky, obrany, ekonomiky, obchodu a mnoha dalších oblastech. Tento vztah započal v období první světové války a přetrvával ještě v době studenovělečného období; ELLIS, S., *Historical Dictionary of Anglo-American Relations*, Maryland 2009, s. 9.

²⁸⁰ Evropské hospodářské společenství (EHS) vzniklo na základě podpisu Římských dohod v roce 1957. Dohody podepsalo šest členských zemí, mezi kterými byly Belgie/Lucembursko, Francie, Itálie, SRN a Nizozemsko. Cílem organizace bylo ustavení společného trhu a přibližování hospodářské politiky členských států. EHS mělo vést k postupnému sblížení evropských ekonomik ve všech oblastech; LUŇÁK, s. 140–142.

²⁸¹ LUŇÁK, s. 238–239.

²⁸² KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 137–138.

²⁸³ HUGHES, ROBB, s. 873.

Evropy a arabsko-izraelský konflikt.²⁸⁴ Tyto rozdílné politické a ekonomické zájmy se ještě prolínaly s rostoucím americkým izolacionismem a poklesem britského vlivu ve světových záležitostech.²⁸⁵ Velká Británie také nesouhlasila s americkou politikou v rámci indočínského konfliktu a snažila se od ní distancovat. Z velké části k tomu přispěla i aféra Watergate.²⁸⁶ Nicméně, i přesto lze ve vzájemných vztazích obou zemí nalézt i světlé stránky. I přesto, že proces détente mezi Východem a Západem na počátku 70. let postupně přerůstal v rostoucí mezinárodní napětí, našly Spojené státy a Velká Británie společnou řeč v některých oblastech zahraniční a obranné politiky.²⁸⁷ Poškození anglo-amerických vztahů již však bylo příliš silné a následně kulminovalo v letech 1973–1974.²⁸⁸

V roce 1973 vstoupila Velká Británie do EHS a americká zahraniční politika fungovala v rámci politiky détente. Vztahy mezi USA a VB se tím pádem nesly na pozadí ukončování války ve Vietnamu, normalizace vztahů s Čínou a uzavírání americko-sovětských bilaterálních dohod.²⁸⁹ Rok 1973, jenž byl označován jako „Rok Evropy“, a který měl vést k revitalizaci Severoatlantické aliance, se ale také shodoval s aférou Watergate. Vzhledem k vnitropolitickým problémům v USA sledával Bílý dům prezidentův značný zájem o cesty po Evropě jako nevhodný. Vyvstaly určité domněnky, že prezident chce touto diplomatickou iniciativou ukázat, že americká zahraniční politika je nadále silná a odklonit domácí pozornost od politických problémů.²⁹⁰ Anglo-americké problémy se navíc ještě umocnily erozí Nixonovi autority v důsledku aféry Watergate. Skandál a jeho dopad, jenž měl na zahraničně-politická

²⁸⁴ ROBB, T., *A Strained Partnership? US-UK Relations in the Era of Détente, 1969–1977*, Manchester 2014, s. 25.

²⁸⁵ TREHARNE, S. A., *Reagan and Thatcher's Special Relationship. Latin America and Anglo-American Relations*, Edinburgh 2015, s. 18.

²⁸⁶ CRONIN, J. E., *Global Rules. America, Britain and Disordered World*, New Haven, London 2014, s. 27–28.

²⁸⁷ BAYLIS, J., *Anglo-American Relations Since 1939. The Enduring Alliance*, Manchester, New York, 1997, s. 168.

²⁸⁸ ROBB, s. 54–55.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 73.

²⁹⁰ PIERRE, A. J., *What Happened to the Year of Europe?* In: *The World Today* 30, 1974, 3, s. 112.

rozhodnutí učiněná Nixonovou administrativou také přispěl ke zhoršení anglo-amerických vztahů.²⁹¹

Londýnská vláda vyjádřila jisté obavy, jak bude oslabený prezident schopen vést zahraniční politiku během období důležitých a složitých diplomatických jednání.²⁹² Spojené království bylo v mnoha oblastech zahraniční politiky informováno o Nixonových problémech. To se projevilo například v jaderné politice. Aféra Watergate také částečně vysvětlovala, proč nakonec Britové odmítaly přijmout Rok Evropy v roce 1973.²⁹³ K tomu přispěl komplikovaný vztah mezi Nixonem a Heathem, jenž se během jednání o Roku Evropy naplno projevil. Heath působil po celou dobu setkání velmi odtažitě a ukázalo se, že vize obou politiků ohledně budoucnosti vzájemných vztahů se značně rozcházejí. Britský premiér projevil jistou lhostejnost v rámci opětovného budování transatlantických vztahů. Třebaže Heath souhlasil s americkou iniciativou, že je třeba provést revitalizaci Severoatlantické aliance, jeho vystupování působilo dosti váhavě a neurčitě. V podstatě se nakonec k žádné bližší spolupráci s USA nezavázal.²⁹⁴ Anglo-americké vztahy se podařilo zlepšit až s příchodem nového britského ministerského předsedy Harolda Wilsona v roce 1974. Wilsonovo převzetí moci znamenalo změnu britské zahraniční politiky, jež začala klást důraz na pěstování vztahu mezi Spojenými státy a Spojeným královstvím.²⁹⁵

²⁹¹ ROBB, s. 73.

²⁹² STATHIS, s. 131.

²⁹³ ROBB, s. 73–74.

²⁹⁴ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 138–139.

²⁹⁵ ROBB, s. 129–130.

3.9 Vliv aféry Watergate na americko-francouzské vztahy

Poté, co americký prezident Richard Nixon nastoupil do prezidentského úřadu, chtěl zlepšit vztahy s Francií, které od 60. let nebyly úplně ideální.²⁹⁶ Nixonovým cílem bylo vytvořit jednotnou silnou Evropu, v níž by Francie hrála klíčovou roli, a která by společně s USA dokázala čelit hrozbě německé Ostpolitik. Francouzi od počátku 70. let změnilы kurz své zahraniční politiky. V roce 1969 nastoupil do prezidentského křesla nový francouzský prezident Pompidou, který chtěl, aby USA měly v Evropských záležitostech významnější roli, protože jedině ony mohly zajistit protiváhu vůči sovětské moci. Na počátku roku 1969 byly proto pokusy na zlepšení vztahů mezi USA a Francií na velmi dobré cestě.²⁹⁷ Oba prezidenti zastávali shodnou koncepci týkající se uspořádání Evropy. Cílem bylo nastolení rovnováhy moci a hlavním nepřítelem byl Sovětský svaz.²⁹⁸

V roce 1973 se však vztahy mezi oběma zeměmi rapidně zhoršily.²⁹⁹ Na počátku roku 1973 přednesl Kissinger projev v rámci Roku Evropy, ve kterém hovořil o tom, že se Severoatlantická aliance nachází v problémech. Při té příležitosti poukazoval na jistou regionální roli Francie a globální roli Američanů.³⁰⁰ V zásadě šlo o to, že záměrem Spojených států bylo udržet si svůj vliv i mimo Severoatlantickou alianci, tedy na globální úrovni, zatímco Evropané byli odkázáni pouze na své zájmy v rámci aliance, tedy regionální úrovni.³⁰¹ To však přineslo první velké rozpory mezi oběma státy.³⁰²

Američané sledovali svou politikou dva cíle. Jednak dosáhnout vojenské, politické a ekonomické rovnováhy ve vzájemných vztazích USA vůči Západní Evropě.³⁰³ Na druhé straně se Spojené státy snažily také oživit Severoatlantickou alianci, resp. vytvořit plán nového revitalizovaného severoatlantického

²⁹⁶ TRACHTENBERG, M., *The Cold War and After. History, Theory, and the Logic of International Politics*, New Jersey 2012, s. 183.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 185–186.

²⁹⁸ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 127.

²⁹⁹ TRACHTENBERG, s. 188.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 205–206.

³⁰¹ LUŇÁK, s. 244.

³⁰² TRACHTENBERG, s. 206.

³⁰³ GFELLER, A. E., *Imagining European Identity. French Elites and the American Challenge in the Pompidou-Nixon Era*. In: *Contemporary European History* 19, 2010, 2, s. 135.

partnerství.³⁰⁴ Šéfové diplomacie obou zemí se shodovali v tom, že zachování Aliance je důležité, poněvadž poskytuje záruku bezpečnosti v Evropě.³⁰⁵ Francie však i přesto vnímala tento plán poněkud skepticky.³⁰⁶ Francouzským záměrem totiž bylo velet evropským záležitostem a americké snahy o vyvinutí spolupráce a plány přestavby Severoatlantické aliance uváděly veškeré tyto její záměry v sázku.³⁰⁷ Znamenalo to totiž, že by Francie vystupovala vůči USA v podřízeném postavení. Tím se mohly Spojené státy dostat do role hegemonu na Západě.³⁰⁸ Francie viděla ve Spojených státech soupeře, jenž by jí mohl připravit o rozhodovací pravomoci v Evropě. Nechtěla se smířit s tím, že by měla hrát „druhé housle“ za Spojenými státy a snažila se v prvních týdnech roku Evropy držet USA mimo Evropské společenství.³⁰⁹ Bylo nanejvýš zřejmé, že iniciativa Roku Evropy byla snahou Nixona a Kissingera znovu potvrdit americký vliv v Evropě a stejně tak podřídit důležité aspekty politiky vývoji vnitroeurospécké spolupráce.³¹⁰

Na jaře 1973 se Nixon poprvé setkal s francouzským prezidentem Pompidouem, a jejich vztahy byly chladné.³¹¹ Vliv aféry Watergate na americkou vyjednávací pozici se projevil hned v několika otázkách, jež francouzský prezident předestřel před Henryho Kissingera. Když se ho Pompidou zeptal, jestli budou Spojené státy schopny i nadále garantovat Evropě nějakou záruku bezpečnosti, Kissinger věděl, že je zle. USA potřebovaly ve víru aféry Watergate utišit nejprve své vlastní problémy a zajistit svou vlastní bezpečnost. To se odrazilo také v dalších otázkách týkajících se euroamerického vztahu. Aféra Watergate v podstatě pozbyla veškeré americké snahy o domluvu. Kissinger se k jednání s Pompidouem vyjádřil: „Z důvodů, jež nesouvisely s naší zahraniční

³⁰⁴ TRACHTENBERG, s. 205–206.

³⁰⁵ LUŇÁK, s. 244.

³⁰⁶ TRACHTENBERG, s. 207.

³⁰⁷ LUŇÁK, s. 244.

³⁰⁸ TRACHTENBERG, s. 207.

³⁰⁹ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 159.

³¹⁰ KOHL, L. W., *The Nixon-Kissinger Foreign Policy System and U.S.-European Relations. Patterns of Policy Making*. In: *World Politics* 28, 1975, 1, s. 17.

³¹¹ TRACHTENBERG, s. 208.

politikou, jsme ztráceli schopnost prosadit náš základní názor, že naše země má povinnost bránit bezpečnost svobodných národů, pokud chce uchovat svou vlastní.“³¹²

K cílovému setkání obou mužů pak mělo dojít na konci roku 1973 v Reykjavíku.³¹³ Američané jely na Island s vizí, že se jim podaří dosáhnout průlomu v americko-francouzských vztazích.³¹⁴ Mezitím vše nasvědčovalo tomu, že se plány nové Atlantické charty daly do pohybu. Francouzi však od počátku pochybovali o dobrých úmyslech USA při budování nového systému transatlantických vztahů. Nepomohla ani skutečnost, že Kissinger druhou stranu neustále přesvědčoval o svých záměrech.³¹⁵ Aféra Watergate nepřímo ovlivnila také islandský summit. Sám šéf francouzské diplomacie upozornil Kissingera na to, že velmi záleží na tom, jak bude se bude Nixon při jednání s Pompidouem prezentovat. I Kissinger se před summitem obával, že jednání obou mužů by mohlo uvíznout na mrtvém bodě. Atmosféře nepomohly ani novináři, jež zasypávali Kissingera všetečnými otázkami souvisejícím se skandálem. Ačkoliv byl Nixon ovlivněn nepříznivými dopady aféry Watergate v souvislosti s jeho osobou a na setkání nepůsobil tak sebejistě jak by chtěl, pokládal se za prezidenta jako každého jiného a předvedl se na setkání tak nejlépe jak mohl.³¹⁶ Francouze však americké argumenty, týkající se iniciativ Roku Evropy nakonec nepřesvědčily. Ačkoliv se na setkání v Reykjavíku zdálo, že se Nixon a Pompidou shodli, ukázalo se, že Francouzi po celou dobu sledovali zcela jiné zájmy. Ani užší jaderný vztah, jenž obě země navázaly na počátku 70. let, nepřiměl Francii korespondovat s Kissingerovou politikou. Francie odmítala jakoukoliv spolupráci a ukázalo se, že neměla o partnerství se Spojenými státy vůbec zájem.³¹⁷

³¹² KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 161–162.

³¹³ TRACHTENBERG, s. 208.

³¹⁴ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 164.

³¹⁵ TRACHTENBERG, s. 208–209.

³¹⁶ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 168–169.

³¹⁷ TRACHTENBERG, s. 211–212.

Dalším faktorem, jenž přispěl ke zhoršení americko-francouzských vztahů byla americká politika détente. Ve francouzském uvažování sehrálo americké sbližování se Sovětským svazem zcela klíčovou roli. Podle francouzského prezidenta Pompidoua překročilo přátelství Spojených států a Sovětského svazu patřičné meze.³¹⁸ Francouzsko-americké vztahy byly do značné míry poškozeny důsledkem uzavření smluv týkajících se jaderného zbrojení se SSSR.³¹⁹ Do září 1973 se vztahy mezi oběma státy ještě přiosřily a vyvrcholily vypuknutím války na Blízkém východě o měsíc později. Evropané se s USA neshodli na společných zájmech ani v této záležitosti.³²⁰ Jak se tedy ukázalo, pokusy americké diplomacie o revizi Severoatlantické aliance byly neúspěšné. Nicméně bylo zřejmé, že pokud by Francouzi na Americké návrhy přistoupily, patrně by toho mnohem více ztratily, než získali.³²¹ Je však třeba dodat, že ačkoliv měly Spojené státy s Evropou dobré úmysly, jejich pozice na mezinárodní scéně byla nezvratně poškozena aférou Watergate, což jejich diplomatické schopnosti, ať již jakkoliv dobré, značně paralyzovalo.³²²

³¹⁸ KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 161.

³¹⁹ LUŇÁK, s. 242.

³²⁰ TRACHTENBERG, s. 225–226.

³²¹ LUŇÁK, s. 245.

³²² KISSINGER, *Bouřlivé roky*, s. 162.

4 Odkaz aféry Watergate

Účinky aféry Watergate přetrvávaly ještě několik let poté, co v srpnu 1974 prezident Nixon odstoupil z prezidentské funkce.³²³ Nixon nedokázal ani po své rezignaci uvěřit skutečnosti, že skandál mohl nabýt takových rozměrů. Stále věřil, že je důležitější, co vláda udělala v rámci domácí a zahraniční politiky než nějaké v podstatě nevýznamné vloupání.³²⁴ V tomto kontextu se také vyjádřil slovy: „*Všechno to strašlivé napadání, kterému jsme byli vystaveni je opravdové ubožáctví, když se vezme v úvahu, co jsme vykonali a co bychom ještě v budoucnosti dokázali vykonat nejen pro světový mír, ale nepřímo i pro blaho lidí po celém světě.*“³²⁵ Období aféry Watergate po sobě sice zanechalo poškozenou moc exekutivy, ale co se týče zahraniční politiky lze éru Watergate označit jako poměrně plodnou, přičemž Nixonova administrativa v tomto ohledu vyvíjela nebývalé diplomatické úsilí. Samotná neschopnost prezidenta totiž zvýšila vnímanou důležitost zachování schopnosti vlády jednat ve vnějších záležitostech.³²⁶

V průběhu následujících let byl skandál přehráván a vnímán v různých podobách. Z příběhu, který si v průběhu dvou let získal zaujetí amerického národa, vyšlo najevo pět významných trendů. Prvním přímým důsledkem aféry Watergate bylo ponechání funkce nejvyšší instituce v zemi Nejvyššímu soudu. Dále zachování pravomocí Církevního výboru, jenž se podílel na vyšetřování činnosti CIA bezprostředně po skandálu. Postwatergateské období bylo také érou reformy v právní oblasti, protože mnoho účastníků skandálu byli právníci a většina z nich čelila určitému druhu soudního řízení.³²⁷ Na právnických školách

³²³ *The Legacy of Watergate: Five Ways Life Changed After Scandal*. In: National Constitution Center [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.constitutioncenter.org/blog/the-legacy-of-watergate-five-important-changes-after-the-scandal>.

³²⁴ GADDIS, *Studená válka*, s. 141.

³²⁵ NIXON, R., *RN. The Memoirs of Richard Nixon*, New York 1978, s. 1018.

³²⁶ HENRIKSON, A. K., *The Archimedes of Diplomacy. Henry Kissinger and the Foreign Policy of Watergate America*. In: *International Journal* 37, 1982, 4, s. 693.

³²⁷ *The Legacy of Watergate: Five Ways Life Changed After Scandal*. In: National Constitution Center [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.constitutioncenter.org/blog/the-legacy-of-watergate-five-important-changes-after-the-scandal>.

se zvýšil důraz na vyučování etiky. Aféra byla politickým skandálem, jenž tak pomohl dosáhnout větších etických standardů a pravidel pro právnickou profesi, ale také pro americkou společnost.³²⁸ Za odkaz aféry Watergate lze také považovat vytvoření tzv. Kultury novinářských osobností, jež je úzce spjata s proslavením dvou novinářů Carla Bernsteina a Boba Woodwarda. S tímto termínem přišel v 80. letech 20. století americký spisovatel James Fallows, který hovořil o rostoucím popkulturním fenoménu novinářů, jež byl větší než samotné příběhy, kterými se zabývaly. Poslední jazykový odkaz tkvěl v zachování slov a výroků z Watergateské doby, jež se staly součástí společného jazyka Ameriky.³²⁹ Události spojené s aférou Watergate byly počátkem nové politické reality. Spojené státy neodvratně ztratily svoji nevinnost. Aby si Spojené státy udržely postavení, které jim náleží, je třeba nepostrádat silné mocenské vedení v osobě prezidenta. Nebudou-li jeho pravomoci omezeny, ale budou drženy více zodpovědně, bude mít americký lid větší důvěru ve své vedení, což může vést k důslednějšímu a konstruktivnějšímu kurzu v zahraničí. V důsledku aféry Watergate tuto pozici Spojené státy ztratily.³³⁰

Dědictví Watergate je úzce spjata s válkou ve Vietnamu, především s rokem 1975. Tento rok byl v mnoha ohledech významný. Jednak to byl rok KBSE a také rok krize détente, jež měla trvat deset let. První domácí protesty proti politice détente se však objevily již v roce 1974. Ministr zahraničí Kissinger byl kritizován za to, že zahraniční ale i domácí politiku nadřazuje morálnímu postavení USA ve světě. Další kritika se týkala skutečnosti, že USA ve Vietnamu

³²⁸ *The Legacy of Watergate*. In: American Bar Association [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: https://www.americanbar.org/groups/litigation/publications/litigation_journal/2011_12/spring/watergate_legacy/.

³²⁹ *The Legacy of Watergate: Five Ways Life Changed After Scandal*. In: National Constitution Center [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.constitutioncenter.org/blog/the-legacy-of-watergate-five-important-changes-after-the-scandal>.

³³⁰ SORENSEN, T. C., *Watergate and American Foreign Policy*. In: *The World Today* 30, 1974, 12, s. 503.

v podstatě vyčerpali veškeré vojenské zásoby, čímž se pak Spojené státy staly zranitelnější ve snaze čelit SSSR v závodech zbrojení.³³¹

Co se týče zpomalení procesu détente, hlavním problémem byla skutečnost, že obě strany sledovaly politikou sblížení pouze své vlastní zájmy. Sovětský vůdce Brežněv věřil, že vzájemný vztah obou supervelmocí se vlivem nepříznivých vnitropolitických událostí v USA během 70. let, posunul v jeho prospěch a Sovětský svaz tím v podstatě získal postavení sekundární globální supervelmoci, jež se mohla řadit na stejnou úroveň jako jeho americký protivník. To svědčilo o morálním vítězství SSSR a oslabení amerického imperialismu.³³² Politiku détente definitivně zpečetily závěrečné dny prosince 1979, kdy vstoupily sovětské jednotky do Afghánistánu. Invaze SSSR do této středoasijské země byla pro USA naprostým šokem.³³³ Aféra Watergate sice mohla v amerických politických dějinách zanechat jen malou bezvýznamnou roli, ale rozměr skandálu nakonec přesáhl rámec studenoválečného dění. Dopady aféry negativně působily na americkou pozici ve světě a v tomto kontextu došlo ke změně mezinárodních vztahů s ostatními státy.³³⁴

Bezprostředním odkazem aféry Watergate byl její účinek na americkou politiku od dočasné eroze prezidentovy autority, a to jak před jeho rezignací, tak po ní. Po dobu několika měsíců skandál omezil prezidentovu svobodu jednání a rozhodování, protože zaujal jeho pozornost. Nejen, že byly značně redukovány prezidentovy zahraničně-politické akce, ale neuskutečnily se ani po pádu exekutivy. Aféra Watergate a také vietnamská válka byly v podstatě spouštěčem další problémů, s nimiž se museli potýkat Nixonovy nástupci. Jednak to přineslo značné ekonomické problémy, dále například aféru Iran-contra, skandály s půjčkami a úvěry, miliony bezdomovců, zvýhodňování bohatých a mnoho

³³¹ KIENINGER, S., *Between Power Politics and Morality The United States, the Long Détente, and the Transformation of Europe, 1969–1985*. In: BANGE, O., VILLAUME, P. (eds.), *The Long Détente. Changing Concepts of Security and Cooperation in Europe, 1950's–1980's*. Budapešť, New York 2017, s. 296–297.

³³² GARTHOFF, s. 54–55.

³³³ BRANDS, H. W., *The World in a Word. The Rise and Fall of Détente*. In: *Rhetoric and Public Affairs* 1, 1998, 1, s. 57.

³³⁴ GADDIS, *Studená válka*, s. 142.

dalších. Když Nixon rezignoval, Američané v konečném důsledku ztratily mnohem více, než získaly. Watergate zvrátila to, co mělo být poměrně progresivní období konzervatismu po skončení války ve Vietnamu do regresivního období Reagana a Bushe.³³⁵ Zahraniční vlády vnímaly aféru Watergate zpočátku negativně a měli tendenci minimalizovat dopady této aféry. Například Sovětský svaz se v tisku k Nixonově administrativě vyjadřoval laskavě. Čína také v důsledku aféry nijak nezměnila svoji zahraniční politiku. Francie viděla aféru jako pouhý boj mezi zákonodárci a exekutivou, která je v politice poměrně běžná a aféra pro ně byla méně důležitá než například obchodní vztahy. Změna přišla až s tím, jak začal Kongres omezovat americkou zahraniční politiku a prosazoval větší míru izolacionismu.³³⁶

4.1 Administrativa Geralda Forda

Počáteční dny vlády prezidenta Geralda Forda, jenž nastoupil do funkce bezprostředně po Nixonově rezignaci v důsledku aféry Watergate, byly poměrně bezproblémové. Již v září roku 1974 však došlo ke změně, která negativně ovlivnila vnímání americké veřejnosti. Ford se totiž rozhodl omilostnit svého předchůdce, na kterého byla podána ústavní žaloba.³³⁷ Prezident byl o svém kroku pevně přesvědčen. Jeho cílem bylo přesvědčit americký národ, že udělení milosti je nutné proto, aby mohla být krize spojená se skandálem Watergate zažehnána.³³⁸ To bylo Fordovým prvotním cílem, jehož chtěl dosáhnout během svého prezidentského období. Veřejnost a média ale byla tímto krokem poněkud nepříjemně zaskočena. Už jen samotná myšlenka, že by měla být udělena milost muži, jenž zostudil prezidentský úřad, pro ně byla naprosto nepředstavitelná. Tento krok vedl k rapidnímu poklesu jeho popularity. To také částečně

³³⁵ MORGAN, R. P., *Nixon, Watergate, and the Study of the Presidency*. In: *Presidential Studies Quarterly* 26, 1996, 1, s. 229.

³³⁶ *The World and Watergate*. In: *The New York Times* [online], [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1973/09/23/archives/the-world-and-watergate-foreign-affairs.html>.

³³⁷ GRAUBARD, S., *Prezidenti. Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*, Praha 2007, s. 448.

³³⁸ ROPER, J., *The American Presidents. Heroic Leadership from Kennedy to Clinton*, Edinburgh 2000, s. 119.

podkopalo další jeho plány, na které se chtěl během své vlády zaměřit.³³⁹ Také musel čelit neustálé opozici demokratického Kongresu, jenž nesouhlasila s jeho politikou.³⁴⁰ K poklesu jeho oblíbenosti přispěla i definitivní porážka Jižního Vietnamu v roce 1975, poněvadž se tím jasně prokázalo, že americké angažmá v druhé indočínské válce bylo absolutně bezpředmětné.³⁴¹ Ford chtěl přimět národ zapomenout na minulost a hrůzy spojené s válkou ve Vietnamu a soustředění se pouze na budoucnost. To se ale ukázalo jako zcela nemožné.³⁴²

Prezident byl konfrontován s téměř nepřekonatelnými úkoly.³⁴³ Nejenže čelil rozsáhlému rozčarování veřejnosti v důsledku aféry Watergate a války ve Vietnamu, ale potýkal se také s hospodářskou recesí, narůstající energetickou krizí a rostoucím napětím po celém světě.³⁴⁴ Ford byl poměrně aktivní v zahraniční politice, aby obnovil americkou moc a prestiž.³⁴⁵ Provedl několik významných kroků, za které lze považovat například záchrana posádky obchodní lodi *Mayaguez*,³⁴⁶ přičemž Ford se tehdy vzepřel Kongresu a své rozhodnutí s ním od počátku nekonzultoval, ale oznámil ho až po úspěšném dokončení akce. Ford svým vzdorem vůči Kongresu dal najevo, že se nevzdá role vrchního velitele ozbrojených sil, která mu jako prezidentovi náležela. Gerald Ford v podstatě hájil výkonnou moc před zásahy Kongresu, které započaly v důsledku traumatu aféry Watergate a zneužitím prezidentovi moci.³⁴⁷ Primárním cílem

³³⁹ GRAUBARD, s. 448.

³⁴⁰ *Gerald R. Ford*. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-06-14].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/gerald-r-ford/>.

³⁴¹ TINDALL, s. 731.

³⁴² ROPER, s. 121.

³⁴³ *Gerald R. Ford*. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-06-15].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/gerald-r-ford/>.

³⁴⁴ *Gerald R. Ford Biography*. In: Gerald R. Ford Presidential Foundation [online], [cit. 2020-06-15].

Dostupné z: <https://www.geraldrfordfoundation.org/gerald-r-ford-biography/>.

³⁴⁵ *Gerald R. Ford*. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-06-14].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/gerald-r-ford/>.

³⁴⁶ Jednalo se o dobrodružnou akci v Indočíně. Americkou obchodní loď *Mayaguez* zajaly v mezinárodních vodách kambodžské dělové čluny. Akce vedla k dalšímu ponížení Ameriky. Prezident si uvědomil, že jeho autorita je vážně ohrožena a nařídil záchrannou akci, kterou označil za velmi úspěšnou. Šlo však o výmysl, protože při ní zahynulo 41 Američanů a dalších 50 jich bylo zraněno; GRAUBARD, s. 451.

³⁴⁷ CROUCH, J., *Gerald R. Ford*. In: GORMLEY, K. (ed.), *The Presidents and the Constitution. A Living History*, New York 2016, s. 517.

Fordovy zahraniční politiky však i nadále zůstávalo zabránit nové válce na Blízkém východě a také chtěl pokračovat politice détente se SSSR, což se mu ale moc nedařilo.³⁴⁸ Od pádu prezidenta Nixona se koncept politiky détente dostal do vážných problémů. Ačkoliv se Ford snažil vyvinout aktivitu ve sbližování se SSSR, jakéhokoliv posunu nebylo možno dosáhnout, protože skandál Watergate poškodil vše, co bylo spojené s Nixonovou administrativou, a především s détente.³⁴⁹

Ford vynaložil značné finanční prostředky do jaderného zbrojení, čímž se stále střetával se sovětskou iniciativou. Brežněv, aby se vyrovnal svému rivalovi, provedl v této oblasti stejné kroky.³⁵⁰ Dalším z problémů, jenž bránil v pokračování politiky détente se SSSR, byla skladba Fordova nejužšího okolí. Především ministr obrany James Schlesinger Sovětům velmi nedůvěřoval, ale také demokratický senátor Henry Jackson se stavěl vůči politice sbližování se SSSR velmi skepticky. Na konci roku stál za zrodem Kongresem vydaným Jackson-Vanikovým dodatkem.³⁵¹ Brežněv to bral jako zásah do vnitřních záležitostí SSSR a do doby, než proběhla Helsinská konference nebylo možné vztahy mezi oběma velmocemi nějak zlepšit. Na konferenci v roce 1975 se spolu oba muži sice snažili vyjít, ale přesto měl Brežněv vůči Fordovi chladný vztah.³⁵² Navzdory některým větším akcím, které Ford provedl v zahraniční politice, nebyla tato oblast shledávána jako nijak zajímavá s ohledem na jeho předchůdce Richarda Nixona, jenž v podstatě společně s Kissingerem nastavil určitý zahraničně-politický mechanismus a Ford v něm jen pokračoval.³⁵³

³⁴⁸ *Gerald R. Ford*. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-06-14].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/gerald-r-ford/>.

³⁴⁹ ZELIZER, J., *Governing America. The Revival of Political History*, New Jersey 2012, s. 326.

³⁵⁰ PATTERSON, J. T., *Restless Giant. The United States from Watergate to Bush vs. Gore*, New York 2005, s. 103.

³⁵¹ V roce 1974 senátor Henry Jackson a poslanec Charles Vanik prosadili v Kongresu dodatek k zákonu o zahraničním obchodu. Podle dodatku nesměla být přiznána doložka nejvyšších výhod a dány úvěry z Exportní a importní banky těm státům, které nemají tržní ekonomiku a zpoplatňují právo na emigraci. Zákon, který podepsal v roce 1975 prezident Ford byl namířen proti SSSR; KREJČÍ, s. 205–206.

³⁵² PATTERSON, s. 102.

³⁵³ GAWTHORPE, A. J., *The Ford Administration and Security Policy in the Asia-Pacific after the Fall of Saigon*. In: *The Historical Journal* 52, 2009, 3, s. 698.

Jakkoliv bylo prezidentství Geralda Forda považováno za skandální v souvislosti s omilostněním Nixona, mělo by na něj být nahlíženo s ohledem na politické okolnosti té doby. Ford velmi rychle po svém převzetí moci pochopil, že jeho největším úkolem je pomoci své zemi překonat zoufalství, znechucení a všeobecnou nedůvěru ve vládní systém, jež byly spojené s aférou Watergate.³⁵⁴ Proto se oba prezidenti, jak Ford, tak jeho nástupce Jimmy Carter, snažili obnovit důvěryhodnost prezidentského úřadu, čehož chtěli dosáhnout cestou morálního očištění země.³⁵⁵

4.2 Administrativa Jimmyho Cartera

V roce 1976 zvítězil v prezidentských volbách bývalý guvernér státu Georgie, námořní důstojník Jimmy Carter. Byl to člověk, jenž neměl s Bílým domem nic společného a pro americký lid představoval záruku jisté důvěryhodnosti. Po událostech spojených s dlouhou válkou ve Vietnamu, a také v důsledku aféry Watergate chtěli Američané prezidenta, jenž měl obnovit čest prezidentskému úřadu.³⁵⁶ Carter využil postwatergateské atmosféry k prosazení svých cílů a voličům slíbil, že „*americkému lidu nikdy nezalže*.“³⁵⁷ K jeho úspěchu ve volbách tak přispělo rozčarování Američanů nad událostmi Vietnamu a aféry Watergate, ale také se mu podařilo přesvědčit národ v udržení víry v Ameriku a přislíbil, že nedopustí, aby došlo k opakování nepříznivých událostí, jež jsou spojeny s předchozími prezidenty.³⁵⁸ Ačkoliv byl Carter velkým zastáncem morálních hodnot, a to především v mezinárodní politice, častokrát během své vlády vystavil Spojené státy nebezpečí dalšímu prohloubení krize spojenou s Watergate a byl nucen řešit mezinárodní problémy, během nichž USA znovu

³⁵⁴ *Gerald R. Ford. Impact and Legacy*. In: Miller Center [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://millercenter.org/president/ford/impact-and-legacy>.

³⁵⁵ ROPER, s. 123.

³⁵⁶ GRAUBARD, s. 460.

³⁵⁷ TINDALL, s. 731.

³⁵⁸ ROPER, s. 125.

málem přišly o svoji pověst.³⁵⁹ Nicméně, Carter ani zdaleka nebyl v takové pozici jako například Nixon, nebo jeho další předchůdci, jenž zdědily administrativy uprostřed válek nebo na ně bylo tlačeno prostřednictvím jiných vážných mezinárodních problémů. Carter převzal prezidentský úřad v době, kdy žádná vážnější krize na mezinárodní scéně nebyla.³⁶⁰

První rok jeho vlády lze považovat jako poměrně úspěšný, avšak již v roce 1978 došlo k nepříznivému obratu, jehož příčinou byla prohlubující se energetická krize.³⁶¹ Carter sice přišel s několika návrhy, jak nalézt východisko z problémů, ale nedokázal je obhájit před parlamentem.³⁶² Ačkoliv se na domácí scéně, ale také v zahraniční politice potýkal převážně s neúspěchy je však třeba poznamenat, že provedl i několik šťastných kroků.³⁶³ Jimmy Carter si předsevzal po svém zvolení do úřadu, že oproti svým předchůdcům zásadně změní americkou zahraniční politiku. Nový konsenzus zahraniční politiky chtěl stavět kromě dodržování lidských práv a na politice neintervence.³⁶⁴ Carter svým předchůdcům vyčítal, že se lidskoprávní agendě, a to především vůči Sovětskému svazu, dostatečně nevěnovaly.³⁶⁵ K této problematice se vyjádřil také Carterův poradce pro otázky národní bezpečnosti Zbigniew Brzezinski: „Měl jsem silný dojem, že budeme-li klást hlavní důraz na to, aby se lidská práva stala součástí americké zahraniční politiky, posílíme tím globální zájmy USA, protože ukážeme vznikajícím státům třetího světa pravou tvář naší demokracie a její diametrální odlišnost od politického režimu a obvyklých metod našeho protivníka.“³⁶⁶ Je však nutno dodat, že Carter musel svoji zahraniční politiku

³⁵⁹ YARHI-MILO, K., *Who Fights for Reputation. The Psychology of Leaders in International Conflict*, New Jersey 2018, s. 121.

³⁶⁰ BELL, C., *Virtue Unrewarded. Carter's Foreign Policy at Mid-Term*. In: *International Affairs* 54, 1978, 4, s. 559.

³⁶¹ GRAUBARD, s. 470.

³⁶² TINDALL, s. 732.

³⁶³ GRAUBARD, s. 468.

³⁶⁴ SCHMITZ, D. F., WALKER, V., *Jimmy Carter and the Foreign Policy of Human Rights. The Development of a Post-Cold War Foreign Policy*. In: *Diplomatic History* 28, 2004, 1, s. 114.

³⁶⁵ GADDIS, *Studená válka*, s. 178.

³⁶⁶ BRZEZINSKI, Z., *Power and Principle. Memoirs of the National Security Adviser, 1977–1981*, New York 1983, s. 124.

přizpůsobit na jedné straně měnícím se mezinárodním podmínkám a na druhé straně poškozené pověsti Spojených států v důsledku Vietnamu a Watergate.³⁶⁷ Carter ve svém prvním prohlášení týkajícího se zahraniční politiky zastával názor, že je třeba přinést do nového světa nový styl vedení zahraničně-politických záležitostí.³⁶⁸

Za jeden z jeho nejúspěšnějších počínů v zahraniční politice lze označit dojednání podpisu egyptsko-izraelské mírové smlouvy v roce 1978.³⁶⁹ Kromě toho dosáhl ratifikace smluv týkající se Panamského průplavu a navázal diplomatické styky s Čínou. Také byl úspěšný ve vyjednávání se SSSR ohledně smlouvy SALT II, ale k jejímu podpisu nakonec nedošlo kvůli sovětskému afghánskému angažmá.³⁷⁰ Tato sovětská invaze nakonec vedla k tomu, že Carter, jenž původně zastával vstřícnější postoj vůči SSSR ve snaze, že se mu podaří změnit jeho chování, změnil svůj přístup k Sovětskému svazu a přerušil s ním veškeré styky.³⁷¹ K jeho pádu přispěly jednak domácí problémy, ale také krize,³⁷² během níž bylo přepadeno americké velvyslanectví v Íránu. Jeho zaměstnanci, převážně Američané, byli zadrženi jako rukojmí. Prezident následně vedl složitá jednání s íránskou stranou a k propuštění zajatců došlo až v době, kdy opustil prezidentský úřad.³⁷³ Krize byla odrazem Carterovy zahraniční politiky nevměšování, jež se projevila především v posledních letech jeho vlády, a která

³⁶⁷ SKIDMORE, D., *Carter and the Failure of Foreign Policy Reform*. In: *Political Science Quarterly* 108, 1993–1994, 4, s. 703.

³⁶⁸ GIRLING, J. L. S., *Carter's Foreign Policy. Realism or Ideology*. In: *The World Today* 33, 1977, 11, s. 417.

³⁶⁹ GRAUBARD, s. 471.

³⁷⁰ *James Carter*. In: [WhiteHouse.gov](https://www.whitehouse.gov) [online], [cit. 2020-06-12].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/james-carter/>.

³⁷¹ ARONOFF, Y. S., *In like a Lamb, out like a Lion. The Political Conversion of Jimmy Carter*. In: *Political Science Quarterly* 121, 2006, 3, s. 447.

³⁷² Dne 4. listopadu 1979 zaútočila skupina íránských studentů na ambasádu USA v Teheránu a zajala více než 60 amerických rukojmí. Příčinou této akce bylo rozhodnutí amerického prezidenta Jimmyho Cartera umožnit sesazenému íránskému šáhovi léčit si ve Spojených státech rakovinu. Rukojmí byli osvobozeni až 21. ledna 1981 v době inaugurace nového amerického prezidenta Ronalda Reagana; *Iran Hostage Crisis*. In: [History.com](https://www.history.com) [online], [cit. 2020-06-15].

Dostupné z: <https://www.history.com/topics/middle-east/iran-hostage-crisis>.

³⁷³ *James Carter*. In: [WhiteHouse.gov](https://www.whitehouse.gov) [online], [cit. 2020-06-12].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/james-carter/>.

byla spojena s důsledkem vietnamského traumatu. Pro tyto své akce potřeboval podporu americké veřejnosti, kterou se mu však nepodařilo zajistit.³⁷⁴

Carter se nechtěl stát dalším Nixonem, ale jeho dobré úmysly a morální vize, se kterými do Bílého domu přišel nedokázal naplnit.³⁷⁵ Ani on nepřekonal nepříznivé dědictví Vietnamu, a i po třech letech své vlády musel neustále zápasit s postwatergateskou ztrátou důvěry v prezidentský úřad. Označoval to jako krizi důvěry, jež je hrozbou pro americkou demokracii.³⁷⁶ Podle prezidenta zažily Spojené státy několik kritických let a také roky v podstatě neustálé ekonomické krize. Krize důvěry zasáhla srdce a duši národní vůle.³⁷⁷ Oba prezidenti sdíleli společný přístup k otázce vyřešení problému navrácení národního sebevědomí. Věřili, že dědictví války v Indočíně a aféra Watergate by mohly být konfrontovány prostřednictvím procesu odpuštění a zapomnění. To se však ukázalo jako zcela chybná strategie.³⁷⁸ Zůstalo tak na jeho nástupci Ronaldu Reaganovi pokusit se regenerovat ducha amerického národa a vymanit ho z žáru negativního vlivu Vietnamu a Watergate.³⁷⁹ I přes nedostatek zkušeností ve vedení zahraniční politiky dokázal Jimmy Carter celkem obstojně ustát problémy jimiž musel čelit během svého funkčního období. Společně s jeho předchůdcem Geraldem Fordem má významný podíl na obnovení rovnováhy ústavního systému USA po výstřednostech prezidenství jeho předchůdců Johnsona a Nixona.³⁸⁰ Léta 1973–1980 lze považovat jako éru nadvlády amerického Kongresu nad pošramocenou pověstí prezidentství. Tato kongresová převaha byla primárním důsledkem aféry Watergate a vietnamského konfliktu, přičemž se jí podařilo překonat až Ronaldu Reaganovi.³⁸¹

³⁷⁴ ROPER, s. 131.

³⁷⁵ FARBER, D., *Taken Hostage. The Iran Hostage Crisis and America's First Encounter with Radical Islam*, New Jersey 2006, s. 34.

³⁷⁶ ROPER, s. 130.

³⁷⁷ FARBER, s. 33.

³⁷⁸ ROPER, s. 132.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 126.

³⁸⁰ *U. S. Presidents. Jimmy Carter*. In: Miller Center [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.millercenter.org/president/carter>.

³⁸¹ HOXIE, R. G., *The Nixon Resignation and the Watergate Era Reforms Viewed Ten Years Later*. In: *Presidential Studies Quarterly* 14, 1984, 4, s. 659.

4.3 Prezidentství Ronalda Reagana

Ronald Reagan zvítězil v prezidentských volbách v roce 1980 poté, co porazil svého demokratického protikandidáta prezidenta Jimmyho Cartera.³⁸² Reagan se před svým nástupem do funkce prezidenta tvrdě vymezil vůči politice Nixona a Forda. Zastával názor, že sbližování Spojených Států se Sovětským Svazem a potažmo navázání diplomatických styků s ČLR nebylo nejšťastnější volbou směru zahraniční politiky, kterým se USA měly ubírat. Tyto kroky vedly k oslabení americké mocenské pozice na mezinárodní scéně a ze Spojených států udělaly mocnost druhého řádu.³⁸³ Ronald Reagan chtěl Spojeným státům navrátit respekt a sílu, o kterou přišly v předchozích letech. Na počátku své vlády přišel s příslibem „*o příchodu nové éry slabé vlády, menších daní, oživené prosperity, klesající inflace a rostoucí vojenské moci i hrdosti amerických občanů.*“³⁸⁴ Prezident se k aféře Watergate vyjádřil již v době jejího největšího rozmachu v roce 1973. Ačkoliv pro veřejnost a politiky to byla pobuřující událost, Reagan události nepřikládal až takový význam. Podle něj se jednalo v podstatě o typické praktiky politiků. Na watergateské instalatéry nepohlížel jako na zločince, věřil, že v hloubi duše to byli lidé, jež se takového zločinu nechtěli dopustit a byli k tomu přinuceni. V době aféry Watergate se Nixona zastával a bránil ho. Tvrdil o něm, že je to hodný muž a ti nedělají špatné věci.³⁸⁵

V počátečním období své vlády provedl několik významných hospodářských reforem. Reagan přišel s rozsáhlým ekonomickým programem, jenž obsahoval masivní snížení daní a navýšení výdajů do vojenské oblasti. Nicméně, výsledky této ekonomiky byly v konečném důsledku spíše rozporuplné. Silná recese vedla ke zvýšení míry nezaměstnanosti, zvýšil se obchodní deficit země. Nicméně prezident od této politiky nakonec ustoupil

³⁸² TINDALL, s. 738.

³⁸³ GRAUBARD, s. 482.

³⁸⁴ TINDALL, s. 737.

³⁸⁵ PERLSTEIN, R., *Ronald Reagan's Imaginary Bridges*. In: *The Baffler* 19, 2012, s. 43–44.

s tím, že navýšil daně, provedl škrty v rozpočtu a snížil inflaci. Když opouštěl svůj úřad prožíval národ již šest let ekonomické prosperity.³⁸⁶

Primárním cílem jeho zahraniční politiky bylo posílení vojenského potenciálu USA, proto svoji zahraniční politiku zaměřil především na kontrolu zbrojení. Na rozdíl od svých bezprostředních prezidentských předchůdců Cartera a Forda byl Reagan v očích sovětského politbyra vnímán mnohem přívětivěji. Sovětský svaz byl přesvědčen, že i když zastával Reagan výhradně protikomunistický postoj, během jeho funkčního období dojde k obratu v jeho ideologickém přesvědčení. K tomu však nakonec nedošlo.³⁸⁷ Reagan byl velkým bojovníkem proti komunismu. Chtěl ho skutečně porazit, a nikoliv s ním pouze koexistovat.³⁸⁸

Nový prezident silně vystupoval proti politice sblížování, kterou v podstatě označoval jako nástroj, jímž chtěl Sovětský svaz dosáhnout všech svých cílů na úkor USA. V tomto kontextu chtěl Reagan změnit vystupování Sovětského svazu. Věřil, že by tím mohlo dojít k nastolení mocenské rovnováhy na mezinárodní scéně, a také parity v oblasti kontroly zbrojení. Reagan chtěl přimět SSSR k ústupkům pomocí politiky „*dosažení míru skrze sílu*.“³⁸⁹ Reagan byl přesvědčen, že Sovětský svaz rozvrací světový pořádek, přičemž je ochoten provést naprosto všechno proto, aby dosáhl dalšího rozmachu komunistické moci ve světě.³⁹⁰

³⁸⁶ *The Reagan Presidency*. In: Reaganlibrary.gov [online], [cit. 2020-06-22].

Dostupné z: <https://www.reaganlibrary.gov/sreference/the-reagan-presidency>.

³⁸⁷ *Ronald Reagan. Venit, vidit, vicit*. In: Centrum pro studium demokracie a kultury [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/ronald-reagan-venit-vidit-vicit>.

³⁸⁸ JOCH, R., *Ronald Reagan, antikomunismus a vítězství ve studené válce*. In: FAJMON, H., JOCH, R., MRKLAS, L. (ed.), Margareth Thatcherová a Ronald Reagan. Politici svobody, Praha 2002, s. 23.

³⁸⁹ To však neznamenalo donutit Sověty k ústupkům prostřednictvím užití vojenské síly, ale USA musely být připraveny a ochotny adekvátně zareagovat na skutečnost, že SSSR využil období uvolňování napětí se západními státy k poskytování štědrých finančních půjček sloužících převážně k významnému kvantitativnímu i kvalitativnímu posílení vlastního vojenského potenciálu, ke zpomalení vlastního hospodářského úpadku a k eliminaci nutnosti provádění jakýchkoli ekonomických reforem; *Ronald Reagan. Venit, vidit, vicit*. In: Centrum pro studium demokracie a kultury [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/ronald-reagan-venit-vidit-vicit>.

³⁹⁰ TINDALL, s. 741.

Stejně jako jeho předchůdce Ford a Carter, kladla i Reaganova administrativa důraz na dodržování lidských práv. V důsledku toho, že Reaganova administrativa soustřeďovala stále více pozornosti do lidskoprávní agendy, došlo v tomto směru k příznivému obratu ze strany SSSR. V této souvislosti je třeba zmínit, že k tomu napomohly také Reaganovy výborné komunikační schopnosti a skutečnost, že skvěle ovládal diplomatickou rétoriku.³⁹¹ Jedním z pozitivních faktorů jeho politiky během druhého funkčního období bylo, že zahájil největší program vojenské modernizace, jenž zahrnoval také výrobu mezikontinentální rakety a studii proveditelnosti pro SDI,³⁹² což otevřelo novou éru vztahů mezi Spojenými státy a Sovětským svazem.³⁹³ Ke zlepšení vztahů mezi oběma velmocemi však především přispěl nástup Michaila Gorbačova do čela SSSR v roce 1985. Nový sovětský vůdce byl mnohem vstřícnější k jakýmkoliv americkým pokusům o zlepšení vztahů, a navíc samotný Gorbačov shledával jisté sympatie pro Reaganovu politiku, jenž se ukazovala jako zcela rozdílná od té, kterou zastávaly jeho předchůdci.³⁹⁴ Reagan dosáhl v zahraniční politice značných úspěchů.³⁹⁵ Ford a jeho nástupci zaměřili svoji zahraniční politiku na otázku, jak řídit zahraniční politiku v důsledku války ve Vietnamu. Ukázalo se, že nejúspěšnějším byl až Ronald Reagan.³⁹⁶ Reaganovi se podařilo díky jeho aktivní zahraniční politice překonat krizi spojenou

³⁹¹ *Ronald Reagan. Venit, vidit, vicit.* In: Centrum pro studium demokracie a kultury [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/ronald-reagan-venit-vidit-vicit>.

³⁹² Nejdiskutovanější složkou Reaganových vojenských programů je dodnes program strategické obranné iniciativy (Strategic Defense Initiative), známý jako projekt hvězdné války. Se záměrem vytvoření tohoto programu přišel Reagan již v roce 1983. Reagan se tímto krokem rozhodl k zahájení dlouhodobého výzkumného a vývojového programu s cílem odstranit hrozbu jaderných zbraní. Primárním cílem bylo omezení rizika vzniku nukleární války; KREJČÍ, s. 265.

³⁹³ *The Reagan Presidency.* In: Reaganlibrary.gov [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.reaganlibrary.gov/sreference/the-reagan-presidency>.

³⁹⁴ *Ronald Reagan. Venit, vidit, vicit.* In: Centrum pro studium demokracie a kultury [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/ronald-reagan-venit-vidit-vicit>.

³⁹⁵ *Ronald Reagan.* In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-06-22].

Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/ronald-reagan/>.

³⁹⁶ PATTERSON, s. 4.

s vietnamským syndromem a také aférou Watergate a navrátit národu ztracené sebevědomí.³⁹⁷

³⁹⁷ *Ronald Reagan. Venit, vidit, vicit.* In: Centrum pro studium demokracie a kultury [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/ronald-reagan-venit-vidit-vicit>.

5 Závěr

Aféra Watergate byla politická událost, jenž v dějinách USA neměla obdoby. Skandál, který přinesl rozsáhlé poškození moci exekutivy, otrásl v 70. letech Spojenými státy. Jeho negativní důsledky se odrazily nejen ve vnitřní politice, ale přesáhly také světový rámec. Vliv aféry Watergate zásadně poznamenal spolupráci mezi hlavou státu a Kongresem, jenž získal větší míru kontroly nad mocí exekutivy a omezoval ji v provádění zahraniční politiky, což znamenalo značné snížení schopnosti USA čelit zahraničně-politickým problémům, jež se vynořovaly na mezinárodní scéně. To se nejvíce projevilo během vyřešení konfliktu v Indočíně, kdy se americkému prezidentovi sice podařilo válku ukončit, ale zásahy Kongresu nakonec vedly k vítězství komunistických sil. Navíc domácí problémy spjaté se skandálem prezidenta značně rozptylovaly, což ovlivnilo jeho schopnost působit na mezinárodní scéně sebejistě a suverénně. Všechny tyto aspekty způsobily, že některé země začaly využívat nepříznivé situace Spojených států ve svůj vlastní prospěch.

V rámci západní Evropy zaznamenala aféra Watergate nejvážnější dopady na vztahy s Velkou Británií a Francií. Velká Británie se obávala, že skandál nezvratně poznamená americkou schopnost řídit zahraniční politiku, což by negativně ovlivnilo internacionální postavení USA a tím by byly případně ohroženy snahy Západu společně bojovat proti neustále rostoucímu světovému komunismu. Francie se naproti tomu snažila skandálu maximálně využít a dosáhnout nadvlády v evropském prostoru. Byla si dobře vědoma, že Spojené státy nebudou moci Evropskému společenství garantovat dostatečnou záruku bezpečnosti. Americká iniciativa v rámci Roku Evropy, jež se týkala revitalizace Severoatlantické aliance, proto skončila selháním veškerých americko-evropských diplomatických snah. V kontextu vietnamské války a nezákonných praktik zpravodajské služby CIA totiž evropští spojenci neshledávali přílišné zaujetí pro dosavadní vystupování Spojených států na mezinárodní scéně. Rozpory mezi USA a Evropou vedly i v následujících letech k četným odchylkám od jejich dosavadní politiky.

V důsledku aféry Watergate se proměnily také vztahy mezi Spojenými státy a Spolkovou republikou Německo. Německo se stejně jako Francie snažilo zneužít amerických vnitropolitických problémů k prosazení svých hegemoniálních cílů v rámci Evropského společenství. Na počátku Nixonova druhého funkčního období však ještě nebyl vliv aféry Watergate na americko-německé vztahy úplně zřejmý. První jemné náznaky nespokojenosti se situací v USA se u německé strany objevily až v roce 1973, poté, co vypuklo na povrch Nixonovo zapojení do skandálu. Především po pádu prezidenta Nixona lze vysledovat největší změnu postoje nového spolkového kancléře vůči Spojeným státům. Německá vláda považovala poškozený obraz americké exekutivy ve světě za zásadní problém a v důsledku toho si od USA udržovala jistý odstup. Nebyla to však jen americká nepříznivá vnitropolitická situace, jež negativně ovlivnila vztahy mezi USA a SRN v následujících letech, ale také k tomu vybízely dlouhodobé mezinárodní problémy, jimž byly obě země vystaveny.

Kromě Západu, došlo taktéž k proměně americké politiky vůči východní Evropě. Aféra Watergate ovlivnila vzájemný postoj USA a SSSR. Během počátečního působení Nixonovy administrativy fungovaly americko-sovětské vztahy v rámci politiky détente. V této době nedošlo k významnějšímu dopadu aféry na vzájemné vztahy těchto dvou odvěkových rivalů. Rozměr a vážnost, které skandál během svého počátečního vývoje nabral, nebyly na dosah sovětského chápání. SSSR si až po nějaké době začal uvědomovat oslabenou americkou pozici ve světě a začal toho náležitě využívat. Skandál, který nakonec vedl ke zpomalení procesu détente ukázal, že oba státy chápou politiku sblížení naprosto odlišným způsobem a v jejím kontextu sledují pouze své vlastní zájmy. Především po rezignaci amerického prezidenta začal Sovětský svaz vyvíjet na Spojené státy větší tlak při prosazování svých mocenských cílů. Zhoršení americko-sovětských vztahů se nejvíce dotklo Nixonových nástupců, především Geralda Forda.

Nejmenší dopady měla aféra Watergate na blízkovýchodní politiku USA, a také na americko-čínské vztahy. Na počátku aféry zůstávala víra v americkou

schopnost i nadále uspokojovat zahraničně-politické závazky v oblasti Blízkého východu nedotčena, avšak jejím postupným vývojem byla ovlivněna americká vyjednávací pozice. Zapojení prezidenta do skandálu vedlo k potlačení jeho schopnosti adekvátně zareagovat na sovětskou hrozbu útoku v Jomkipurské válce. V této souvislosti se v arabském světě projeví první vážné pochybnosti, jestli budou Spojené státy vůbec schopny vyřešit konflikt na Blízkém východě. Vzhledem k tomu, že se nakonec podařilo dosáhnout míru, nelze dopady aféry Watergate na blízkovýchodní dění považovat za závažné. Nejvíce znepokojena s negativním odrazem aféry Watergate, jež vrhala na americkou zahraniční politiku, byla Čínská lidová republika. Skandálu jako takovému však nepřikládala zvláštní důležitost. Během působení Nixonovy administrativy se Spojené státy vydaly cestou normalizace vztahů a Čína se obávala, že nepříznivá změna postavení USA na mezinárodní scéně nezvratně podkope americkou schopnost čelit rozpínavosti sovětské moci. Po pádu šéfa exekutivy se čínské obavy ještě prohloubily. Ani vlivem aféry Watergate však v konečném důsledku nedošlo ke změně ve vzájemných vztazích obou zemí.

Také v Latinské Americe se účinky skandálu projeví jen okrajově. Především v Chile se plně ukázala nežádoucí aktivita americké zpravodajské služby CIA, jež měla přímý podíl na vloupání do Watergate. Její angažmá v chilském převratu a účast na zabití chilského komunistického vůdce vyvolalo nepřátelské nálady mezi Chile a Spojenými státy. Zato na Kubě navodila aféra zcela opačný efekt. Za vlády prezidenta Nixona nebyly vztahy s Kubou vůbec dobré a začaly se zlepšovat až důsledkem jeho rezignace. Nový americký prezident se na rozdíl od svého předchůdce snažil o normalizaci americko-kubánských vztahů, přičemž aféra Watergate poskytla k těmto jednáním příznačnou atmosféru. K definitivnímu zvratu ve vztazích obou zemí došlo v důsledku kubánské intervence v Angole, kdy se naplno projevilo větší přimknutí Kuby k SSSR, jež chtěl využít konfliktu k dosažení svých vlastních cílů a zneužít přitom nepříznivého postavení USA.

Aféra Watergate ovlivnila funkční období následujících prezidentů. Prezidenti Ford i Carter usilovali o morální očištění Spojených států a snažili se tomu přizpůsobit také svoji zahraniční politiku. Tohoto cíle se jim ale nakonec nepodařilo dosáhnout. Oba prezidenti věnovaly v rámci své politické strategie větší pozornost do lidskoprávní oblasti zahraniční politiky, ale ukázalo se, že i přesto se nedaří navrátit čest prezidentskému úřadu. Ačkoliv jejich prezidentský předchůdce učinil několik významných kroků v zahraniční politice, nepodařilo se jeho bezprostředním nástupcům odvrátit nepříznivý odkaz aféry Watergate. Alespoň částečně pozvednout zlomenou americkou pýchu se podařilo až Ronaldu Reaganovi. Na závěr je třeba poznamenat, že přestože byl prezident Nixon konfrontován s neblahými okolnostmi spojenými s aférou Watergate, prokázal obrovskou odvahu postavit se svým problémům čelem.

6 Bibliografie

6.1 Nevydané prameny

Národní archiv Praha

fond MZV-VA3, 15274, Nixon 1970, kart. 9515.

fond MZV-VA3, 15274, Nixon 1971, kart. 9516.

6.2 Vydané prameny

BRZEZINSKI, Z., *Power and Principle. Memoirs of the National Security Adviser, 1977–1981*, New York 1983.

FORD, G. R., *Public Papers of the Presidents of the United States, Gerald Ford, 1975. Containing the Public Messages, Statements, and Speeches of the President [book 1]*, Washington 1977.

Intelligence Agencies Under Fire for Watergate Role. Listing of Talent Reports, 10. 1. 2002 [online]. [cit. 2020-02-15].

KISSINGER, H., *Bouřlivé roky*, Praha 2004.

KISSINGER, H., *Krize*, Praha 2006.

KISSINGER, H., *Roky v Bílém domě*, Praha 2006.

NIXON, R. M., *Public Papers of the Presidents of the United States, Richard Nixon, 1973. Containing the Public Messages, Statements, and Speeches of the President*, Washington 1975.

NIXON, R. M., *RN. The Memoirs of Richard Nixon*, New York 1978.

NIXON, R. M., PERLSTEIN, R. (ed.), *Richard Nixon. Speeches, Writings, Documents*, New Jersey, Oxfordshire 2008.

6.3 Literatura

AHMED, S., *Cuban Foreign Policy under the Castro*. In: *Pakistan Horizon* 33, 1980, 4, s. 50–83.

ARONOFF, Y. S., *In like a Lamb, out like a Lion. The Political Conversion of Jimmy Carter*. In: *Political Science Quarterly* 121, 2006, 3, s. 425–449.

BAYLIS, J., *Anglo-American Relations Since 1939. The Enduring Alliance*, Manchester, New York, 1997.

BÉDOYÈRE, G. de la, BROWN, A., CHESHIRE, G. a kol., *Světové dějiny v kostce*, Čestlice 2005.

BELL, C., *Virtue Unrewarded. Carter's Foreign Policy at Mid-Term*. In: *International Affairs* 54, 1978, 4, s. 559–572.

BERMAN, L., *No Peace, No Honor. Nixon, Kissinger, and Betrayal in Vietnam*, New York 2001.

BERNSTEIN, C., WOODWARD, B., *Všichni prezidentovi muži*, Praha 2002.

BOROVÍČKA, V. P., *Watergate*, Praha 1976.

BOSTDORFF, D. M., *The Evolution of a Diplomatic Surprise. Richard M. Nixon's Rhetoric on China, 1952–July 15, 1971*. In: *Rhetoric and Public Affairs* 5, 2002, 1, s. 31–56.

BRADLEY, J. F. N., *Válka a mír po roce 1945. Dějiny vztahů mezi Sovětským svazem a Západem*, Praha 1994.

BRANDS, H. W., *The World in a Word. The Rise and Fall of Détente*. In: *Rhetoric and Public Affairs* 1, 1998, 1, s. 45–60.

CALDWELL, D., *The Legitimation of the Nixon-Kissinger Grand Design and Grand Strategy*. In: *Diplomatic History* 33, 2009, 4, s. 633–652.

CARTER, W. CH., *The Evolution of US Policy toward West German-Soviet Trade Relations 1969–1989*. In: *The International History Review* 34, 2012, 2, s. 221–244.

COHEN, J. E., *The Presidency in the Era of 24-Hour News*, New Jersey, Oxfordshire, 2008.

CRONIN, J. E., *Global Rules. America, Britain and Disordered World*, New Haven, London 2014.

CROUCH, J., *Gerald R. Ford*. In: GORMLEY, K. (ed.), *The Presidents and the Constitution. A Living History*, New York 2016, s. 507–520.

DAIGLE, C., *The Limits of Détente. The United States, the Soviet Union, and Arab-Israeli Conflict, 1969–1973*, Connecticut 2012.

DELOUCHE, F., BURIAN, J., *Dějiny Evropy*, Praha 1995.

DEVINE, J., *What Really Happened in Chile. The CIA, the Coup Against Allende, and the Rise of Pinochet*. In: *Foreign Affairs* 93, 2014, 4, s. 26–30.

DRIVAS, P. G., *The Cambodian Incursion Revisited*. In: *International Social Science Review* 86, 2011, 3–4, s. 134–159.

DURMAN, K., *Popely ještě žhavé II. Konce dobrodružství*, Praha 2009.

ELLIS, S., *Historical Dictionary of Anglo-American Relations*, Maryland 2009.

FARBER, D., *Taken Hostage. The Iran Hostage Crisis and America's First Encounter with Radical Islam*, New Jersey 2006.

FRIEDMAN, L., LEVANTROSSER, W. F., *Watergate and Afterward: The Legacy of Richard M. Nixon*, Connecticut 1992.

FULSOM, D., *Nixonova temná tajemství. Intriky v Bílém domě*, Praha 2012.

GADDIS, J. L., *Rescuing Choice from Circumstance. The Statecraft of Henry Kissinger*. In: CRAIG, G., LOEWENHEIM, F. L. (ed.), *The Diplomats, 1939–1979*, New Jersey 1994, s. 564–592.

GADDIS, J. L., *Studená válka*, Praha 2006.

GARTHOFF, R. L., *Soviet Leaders and Intelligence. Assessing the American Adversary during the Cold War*, Washington 2015.

GAWTHORPE, A. J., *The Ford Administration and Security Policy in the Asia-Pacific after the Fall of Saigon*. In: *The Historical Journal* 52, 2009, 3, s. 697–716.

GFELLER, A. E., *Imagining European Identity. French Elites and the American Challenge in the Pompidou-Nixon Era*. In: *Contemporary European History* 19, 2010, 2, s. 133–149.

GIRLING, J. L. S., *Carter's Foreign Policy. Realism or Ideology*. In: *The World Today* 33, 1977, 11, s. 417–424.

GRAUBARD, S., *Prezidenti. Proměna instituce amerického prezidenta od Theodora Roosevelta k Georgi W. Bushovi*, Praha 2007.

GREENSTEIN, F. I., *The Presidential Difference. The Leadership Style from FDR to Barack Obama*, New Jersey 2009.

GRIFFIN, S. M., *Long Wars and the Constitution*, Massachusetts 2013.

HARMER, T., *Allende's Chile and the Inter-American Cold War*, North Carolina 2011.

HARMER, T., *Fractious Allies. Chile, the United States, and the Cold War, 1973–1976*. In: *Diplomatic History* 37, 2013, 1, s. 109–143.

HENRIKSON, A. K., *The Archimedes of Diplomacy. Henry Kissinger and the Foreign Policy of Watergate America*. In: *International Journal* 37, 1982, 4, s. 606–612.

HLAVÁČEK, P., *Vymaňování USA z vietnamské války*, Brno 2014.

HOFF, J., *A Revisionist View of Nixon's Foreign Policy*. In: *Presidential Studies Quarterly* 26, 1996, 1, s. 107–129.

HOLMES, D. L., *The Faiths of the Postwar President. From Truman to Obama*, Georgia 2012.

HOXIE, R. G., *The Nixon Resignation and the Watergate Era Reforms Viewed Ten Years Later*. In: *Presidential Studies Quarterly* 14, 1984, 4, s. 657–661.

HUGHES, G., R., ROBB, T., *Kissinger and Coercive Linkage in the „Special Relationship“ between the United States and Great Britain, 1969–1977*. In: *Diplomatic History* 37, 2013, 4, s. 861–905.

CHUA, W. B. D., *US-Singapore Relations, 1965–1975. Strategic Non-alignment in the Cold War*, Singapur 2017.

JEFFREYS-JONES, R., *The CIA and American Democracy*, New Haven, London 2003.

JOHNSON, P., *Dějiny 20. století*, Praha 2014.

JOCH, R., *Ronald Reagan, antikomunismus a vítězství ve studené válce*. In: FAJMON, H., JOCH, R., MRKLAS, L. (ed.), *Margareth Thatcherová a Ronald Reagan. Politici svobody*, Praha 2002, s. 22–25.

JUNEAU, F., J., *The Limits of Linkage. The Nixon Administration and Willy Brandt's „Ostpolitik“, 1969–1972*. In: *The International History Review* 33, 2011, 2. s. 277–297.

KENDALL, B., *Studená válka. Nový pohled na konflikt mezi Západem a Východem*, Praha 2018.

KIENINGER, S., *Between Power Politics and Morality The United States, the Long Détente, and the Transformation of Europe, 1969–1985*. In: BANGE, O., VILLAUME, P. (eds.), *The Long Détente. Changing Concepts of Security and Cooperation in Europe, 1950's–1980's*. Budapešť, New York 2017, s. 281–314.

KMINIAK, T., *Politika détente a postoj Nixonovy administrativy k východní politice Willyho Brandta*. In: *Historický obzor* 25, 2014, 5–6, s. 133–138.

KOHL, L. W., *The Nixon-Kissinger Foreign Policy System and U.S.-European Relations. Patterns of Policy Making*. In: *World Politics* 28, 1975, 1, s. 1–43.

KREJČÍ, O., *Zahraniční politika USA*, Praha 2009.

LANG, G. E., LANG, K., *Polling on the Watergate. The Battle for Public Opinion*. In: *The Public Opinion Quarterly* 44, 1980, 4, s. 530–547.

LEOGRANDE, W. M., *From Havana to Miami. U.S. Cuba Policy as a Two-Level Game*. In: *Journal of Interamerican Studies and World Affairs* 40, 1998, 1, s. 67–86.

LEOGRANDE, W. M., KORNBLUH, P., *Back Channel to Cuba. The Hidden History of Negotiations between Washington and Havana*, North Carolina 2014.

LIEBOVICH, L. W., *Richard Nixon, Watergate and The Press. A Historical Retrospective*, Westport, Connecticut, London 2003.

LOCKER, R., *Haig's Coup. How Richard Nixon's Closest Aide Forced Him from Office*, Nebraska 2019.

LUŇÁK, P., *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha 1997.

MANN, J., *About Face. A History of America's Curious Relationship with China, from Nixon to Clinton*, New York 2000.

MATHIOPOULOS, M., *The American President Seen Through German Eyes. Continuity and Change from the Adenauer to the Kohl Era*. In: *Presidential Studies Quarterly* 15, 1985, 4, s. 673–706.

MORGAN, R. P., *Nixon, Watergate, and the Study of the Presidency*. In: *Presidential Studies Quarterly* 26, 1996, 1, s. 217–238.

MUZAS, K., *Jimmy Carter, Ronald Reagan and the End (or Consummation?) of Détente*. In: FEAVER, P. (ed.), *Strategic Retrenchment and Renewal in the American Experience*, Pensylvánie 2014, s. 163–220.

NÁLEVKA, V., *Fidel Castro. Podzim diktátora*, Praha 1997.

NEFF, D., *Nixon's Middle East Policy. From Balance to Bias*. In: *Arab Studies Quarterly* 12, 1990, 1–2, s. 121–152.

PATTERSON, J. T., *Restless Giant. The United States from Watergate to Bush vs. Gore*, New York 2005.

PEČENKA, M., LUŇÁK, P., *Encyklopedie moderní historie*, Praha 1998.

PÉREZ, L. A., Jr., *Fear and Loathing of Fidel Castro. Sources of U.S. Policy toward Cuba*. In: *Journal of Latin American Studies* 34, 2002, 2, s. 227–254.

PERLSTEIN, R., *Ronald Reagan's Imaginary Bridges*. In: *The Baffler*, 2012, 19, s. 38–46.

PIERRE, A. J., *What Happened to the Year of Europe?* In: *The World Today* 30, 1974, 3, s. 110–119.

PLECHANOVÁ, B., FIDLER, J., *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941–1995*, Praha 1997.

PRESSMAN, J., *American Engagement and the Pathways to Arab-Israeli Peace*. In: *Cooperation and Conflict* 49, 2014, 4, s. 536–553.

RATTI, L., *A Not-So-Special Relationship. The US, The UK and German Unification, 1945–1990*, Edinburgh 2017.

RITCHIE, D. A., *Investigating the Watergate Scandal*. In: *OAH Magazine of History* 12, 1998, 4, s. 49–53.

ROBB, T., *A Strained Partnership? US-UK Relations in the Era of Détente, 1969–1977*, Manchester 2014.

ROBERTS, CH. M., *Foreign Policy under a Paralyzed Presidency*. In: *Foreign Affairs* 52, 1974, 4, s. 675–689.

ROBINSON, J. P., *Public Opinion during the Watergate Crisis*. In: *Communication Research* 1, 1974, 4, s. 391–405.

ROMANO, A., *Détente, Entente, or Linkage? The Helsinki Conference on Security and Cooperation in Europe in U. S. Relations with the Soviet Union*. In: *Diplomatic History* 33, 2009, 4, s. 703–722.

ROPER, J., *The American Presidents. Heroic Leadership from Kennedy to Clinton*, Edinburgh 2000.

RUBIN, B., *US Policy, January–October 1973*. In: *Journal of Palestine Studies* 3, 1974, 2, s. 98–113.

SCHMITZ, D. F., WALKER, V., *Jimmy Carter and the Foreign Policy of Human Rights. The Development of a Post-Cold War Foreign Policy*. In: *Diplomatic History* 28, 2004, 1, s. 113–143.

SKIDMORE, D., *Carter and the Failure of Foreign Policy Reform*. In: *Political Science Quarterly* 108, 1993–1994, 4, s. 699–729.

SORENSEN, T. C., *Watergate and American Foreign Policy*. In: *The World Today* 30, 1974, 12, s. 497–503.

STATHIS, S. W., *Nixon, Watergate and American Foreign Policy*. In: *Presidential Studies Quarterly* 13, 1983, 1, s. 129–147.

SUMMERS, A., *Richard Nixon. Arogance moci*, Praha 2003.

THOMAS, N. C., *Presidential Accountability since Watergate*. In: *Presidential Studies Quarterly* 8, 1978, 4, s. 417–434.

TINDALL, G., *Dějiny státu USA*, Praha 2002.

TRACHTENBERG, M., *The Cold War and After. History, Theory, and the Logic of International Politics*, New Jersey 2012.

TREHARNE, S. A., *Reagan and Theatcher's Special Relationship. Latin America and Anglo-American Relations*, Edinburgh 2015.

VILLA, J., de, *Máximo líder. Fidel Castro*, Praha 2007.

VYKOUKAL, J., LITERA, B., TEJCHMAN, M., *Východ. Vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944–1989*, Praha 2000.

WELLS, T., *The War Within. America's Battle over Vietnam*, New York 1996.

WICKER, T., *Richard M. Nixon 1969–1974*. In: *Presidential Studies Quarterly* 26, 1996, 1, s. 249–257.

YANG, M. M., *President Nixon's Speeches and Toasts during His 1972 Trip to China. A Study in Diplomatic Rhetoric*. In: *Rhetoric and Public Affairs* 14, 2011, 1, s. 1–44.

YARHI-MILO, K., *Who Fights for Reputation. The Psychology of Leaders in International Conflict*, New Jersey 2018.

ZELIZER, J., *Governing America. The Revival of Political History*, New Jersey 2012.

ZIMMER, T. A., *The Impact of Watergate on the Public's Trust In People and Confidence in the Mass Media*. In: *Social Science Quarterly* 59, 1979, 4, s. 743–751.

6.4 Internetové zdroje

CIA Activities in Chile. In: CIA. gov [online], [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/reports/general-reports-1/chile/>.

Distrustful Americans Still Live in Age of Watergate. In: CNN International [online], [cit. 2020-07-05]. Dostupné z:

<http://edition.cnn.com/2014/07/07/opinion/zelizer-watergate-politics/>.

Foreign Relations. In: Fordlibrarymuseum.gov [online], [cit. 2020-07-07].

Dostupné z:

<https://www.fordlibrarymuseum.gov/library/document/factbook/foreign.htm/>.

From the Archives: How the Watergate Crisis Eroded Public Support for Richard Nixon. In: Pew Research Center [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:

<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/09/25/how-the-watergate-crisis-eroded-public-support-for-richard-nixon/>.

Gerald R. Ford. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-06-14]. Dostupné z:

<https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/gerald-r-ford/>.

Gerald R. Ford Biography. In: Gerald R. Ford Presidential Foundation [online], [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.geraldrfordfoundation.org/gerald-r-ford-biography/>.

Gerald R. Ford. Impact and Legacy. In: Miller Center [online], [cit. 2020-06-30].

Dostupné z: <https://www.millercenter.org/president/ford/impact-and-legacy>.

How America Viewed the Watergate Scandal, as It Was Unfolding. In: The Washington Post [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:

<https://www.washingtonpost.com/news/politics/wp/2017/05/15/how-america-viewed-the-watergate-scandal-as-it-was-unfolding/>.

How Nixon's Invasion of Cambodia Triggered a Check on Presidential Power. In: History.com [online], [cit. 2020-07-06].
Dostupné z: <https://www.history.com/news/nixon-war-powers-act-vietnam-war-cambodia>.

How Richard Nixon Lost the Battle for Public Opinion. In: The New Republic [online], [cit. 2020-07-05].
Dostupné z: <https://www.newrepublic.com/article/155228/richard-nixon-lost-battle-public-opinion-lessons-trump-impeachment/>.

Iran Hostage Crisis. In: History.com [online], [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.history.com/topics/middle-east/iran-hostage-crisis>.

James Carter. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-06-12]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/james-carter/>.

Milestones 1969–1976. Allende Years and Pinochet Coup, 1969–1973. In: Office of the Historian [online], [cit. 2020-07-07].
Dostupné z: <https://www.history.state.gov/milestones/1969-1976/allende>.

Milestones 1969–1976. Ending the Vietnam War, 1969–1973. In: Office of the Historian [online], [cit. 2020-07-07].
Dostupné z: <https://www.history.state.gov/milestones/1969-1976/ending-vietnam>.

Milestones 1969–1976. Oil embargo, 1973–1974. In: Office of the Historian [online], [cit. 2020-07-07].
Dostupné z: <https://www.history.state.gov/milestones/1969-1976/oil-embargo>.

Milestones 1969–1976. Rapprochement with China, 1972. In: Office of the Historian [online], [cit. 2020-07-07].

Dostupné z: <https://www.history.state.gov/milestones/1969-1976/rapprochement-china>.

Richard Nixon (1913–1994). In: Biography [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.biography.com/us-president/richard-nixon>.

Richard M. Nixon. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/richard-m-nixon/>.

Richard Nixon Committed far Greater Crimes than the Watergate Break-in. In: The Irish Times [online], [cit. 2020-07-06].
Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/politics/richard-nixon-committed-far-greater-crimes-than-the-watergate-break-in/>.

Richard Nixon. Foreign Affairs. In: Miller Center [online], [cit. 2020-07-07].
Dostupné z: <https://www.millercenter.org/president/nixon/foreign-affairs>.

Ronald Reagan. In: WhiteHouse.gov [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/ronald-reagan/>

Ronald Reagan. Venit, vidit, vicit. In: Centrum pro studium demokracie a kultury [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/ronald-reagan-venit-vidit-vicit>.

Study Shows Nixon Supported Abroad Despite Watergate. In: New York Times [online], [cit. 2020-07-06].
Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1973/08/10/archives/study-shows-nixon-supported-abroad-despite-watergate-watergate.html>.

Summit II, 1973. Brezhnev Visits the United States. In: Richard Nixon Foundation [online], [cit. 2020-07-06].

Dostupné z: <https://www.nixonfoundation.org/2014/06/summit-ii-1973/>.

Svět v letech 1971–1980. Uvolnění místo konfrontace. In: Hospodářské noviny [online], [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-785167-svet-v-letech-1971-1980>.

The Difficult Legacy of Watergate. In: Inside Sources [online], [cit. 2020-06-30].

Dostupné z: <https://www.insidesources.com/difficult-legacy-watergate/>.

The Legacy of Watergate: Five Ways Life Changed After Scandal. In: National Constitution Center [online], [cit. 2020-06-22].

Dostupné z: <https://www.constitutioncenter.org/blog/the-legacy-of-watergate-five-important-changes-after-the-scandal>.

The Legacy of Watergate. In: American Bar Association [online], [cit. 2020-06-22]. Dostupné z:

https://www.americanbar.org/groups/litigation/publications/litigation_journal/2011_12/spring/watergate_legacy/.

The Opening of China In: Richard Nixon Foundation [online], [cit. 2020-07-07].

Dostupné z: <https://www.nixonfoundation.org/exhibit/the-opening-of-china/>.

The Price of Power. Kissinger, Nixon, and Chile. In: The Atlantic [online], [cit. 2020-07-07].

Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/12/the-price-of-power/376309/>.

The Reagan Presidency. In: Reaganlibrary.gov [online], [cit. 2020-06-22].
Dostupné z: <https://www.reaganlibrary.gov/sreference/the-reagan-presidency>.

The World and Watergate. In: The New York Times [online], [cit. 2020-06-15].
Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1973/09/23/archives/the-world-and-watergate-foreign-affairs.html>.

U. S. Presidents. Jimmy Carter. In: Miller Center [online], [cit. 2020-06-30].
Dostupné z: <https://www.millercenter.org/president/carter>.

Washington Dateline. Watergate and Foreign Policy. In: Foreign Policy [online], [cit. 2020-07-05].
Dostupné z: <https://www.foreignpolicy.com/1973/03/15/washington-dateline-watergate-and-foreign-policy/>.

Watergate Revisited. How Has America Changed? In: Forbes [online], [cit. 2020-06-30]. Dostupné z:
<https://www.forbes.com/sites/bowmanmarsico/2014/08/05/watergate-revisited-how-has-america-changed/>.

7 Resumé

At the turn of the 1960s and 1970s, Richard Milhous Nixon took over the presidential office and subsequently went on to negatively affect the development of the United States over the next few years. The United States was plagued by many problems in the 1970s, the most serious of which was the internal political event that paralysed the American negotiating position on the international scene for some time. The first wave of controversy in the USA during the first half of the 1970s was sparked as a consequence of the burglary of offices belonging to the opposing party by Cuban exiles. The Watergate affair started as a scandal, the essence of which lay in the political struggle for power, but in the end, its consequences were reflected in the different perception of the USA by many foreign dignitaries. The mere involvement of the chief executive in the scandal, which was proven during the investigation, led to the American citizens losing their confidence in the political values they trusted, as well as to a departure from the moral principles that their President had represented until then. The scandal most affected the relationship between the President and Congress, which considerably limited the President's engagement in foreign policy. The transition to the legislative branches of power led to a greater share the American Congress' power over foreign policy. Relations with several countries, both in Europe and Asia, and with countries in Latin America, also changed due to the Watergate scandal. Some states sought to exploit the weakened American position to assert their own goals, while others worried that the United States would lose their definitive influence in the world, both due to the scandal and as a result of the Indochina conflict, which would make it impossible to adequately address the threat of Soviet expansionism and the ever-increasing left-wing tendencies in the world.

The Watergate affair also slowed the détente process. Damaging the executive power hindered the efforts to reduce the tension between the West and the East, which especially culminated during Nixon's administration. After the resignation of President Nixon, his successor Gerald Ford tried to continue

the legacy of the détente policy, however, the Watergate scandal corrupted it to such an extent that it was not possible to continue and it collapsed in the late 1970s. The unfavourable situation associated with Watergate also resulted in the goals of subsequent United States governments being based on restoring the credibility of the presidential office. All post-Watergate Presidents have therefore emphasised human rights in order to at least partially amend the battered image of the United States both at home and throughout the world. Ronald Reagan succeeded in that to some extent in the 1980s. Even today, there is still a flurry of dissatisfaction with political officers in the United States, which is also considered to be one of the direct consequences of the Watergate scandal.